

PSYCHOLOGIE

INSTITUUT PSYCHOLOGIE

UNIVERSITEIT LEIDEN

QANU
Catharijnesingel 56
PO Box 8035
3503 RA Utrecht
The Netherlands

Telefoon: +31 (0) 30 230 3100
E-mail: support@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

Projectnummer: Q0636

© 2018 QANU

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

INHOUDSOPGAVE

RAPPORT OVER DE BACHEROPLEIDING PSYCHOLOGIE EN DE MASTEROPLEIDING PSYCHOLOGY VAN DE UNIVERSITEIT LEIDEN	5
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE OPLEIDINGEN.....	5
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE INSTELLING	5
SAMENSTELLING VAN HET PANEL.....	6
WERKWIJZE VAN HET PANEL	6
SAMENVATTEND OORDEEL VAN HET PANEL.....	9
BEHANDELING VAN DE STANDAARDEN UIT HET BEOORDELINGSKADER VOOR DE BEPERKTE OPLEIDINGSBEOORDELING	12
BIJLAGEN	31
BIJLAGE 1: DOMEINSPECIFIEK REFERENTIEKADER.....	33
BIJLAGE 2: BEOOGDE EINDKWALIFICATIES.....	36
BIJLAGE 3: OVERZICHT VAN DE PROGRAMMA'S.....	47
BIJLAGE 4: BEZOEKPROGRAMMA	53
BIJLAGE 5: BESTUDEERDE EINDWERKEN EN DOCUMENTEN	54

Dit rapport is vastgesteld op 8 oktober 2018

RAPPORT OVER DE BACHEROPLEIDING PSYCHOLOGIE EN DE MASTEROPLEIDING PSYCHOLOGY VAN DE UNIVERSITEIT LEIDEN

Dit rapport volgt het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO (d.d. september 2016).

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE OPLEIDINGEN

Bacheloropleiding Psychologie

Naam van de opleiding:	Psychologie
CROHO-nummer:	56604
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	academisch
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie(s):	Leiden
Variant(en):	voltijd, deeltijd
Onderwijstaal:	Nederlands, Engels
Vervaldatum accreditatie:	31/12/2019

Masteropleiding Psychology

Naam van de opleiding:	Psychology
CROHO-nummer:	66604
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	academisch
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	Applied Cognitive Psychology Child and Adolescent Psychology Clinical Neuropsychology Clinical Psychology Economic and Consumer Psychology Health and Medical Psychology Methodology and Statistics in Psychology Occupational Health Psychology School Psychology Social and Organisational Psychology
Locatie(s):	Leiden
Variant(en):	voltijd
Onderwijstaal:	Engels
Vervaldatum accreditatie:	31/12/2019

Het bezoek van het visitatiepanel Psychologie aan het Instituut Psychologie van Universiteit Leiden vond plaats op 24 en 25 mei 2018.

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE INSTELLING

Naam van de instelling:	Universiteit Leiden
Status van de instelling:	bekostigde instelling
Resultaat instellingstoets:	positief

SAMENSTELLING VAN HET PANEL

De NVAO heeft op 26 oktober 2017 ingestemd met de samenstelling van het panel. Het panel dat de bacheloropleiding Psychologie en de masteropleiding Psychology beoordeelde bestond uit:

- Em. prof. dr. R.W.J.V. (René) van Hezewijk, emeritus hoogleraar Algemene Psychologie, in het bijzonder de psychologie in het afstandsonderwijs, aan de Open Universiteit van Nederland [voorzitter];
- Prof. dr. K. (Klaas) Sijtsma, hoogleraar Methods and Techniques of Psychological Research aan Tilburg University;
- Prof. dr. H. (Hans) Supèr, research professor in Neurobiologie aan de University of Barcelona (Spanje);
- Prof. dr. C.P.M. (Cees) van der Vleuten, Hoogleraar Onderwijskunde en wetenschappelijk directeur van de School of Health Professions Education aan de Faculty of Health, Medicine and Life Sciences aan Maastricht University;
- A.M. (Anna) van Oosterzee, research masterstudente in Cognitive and Clinical Neuroscience aan Maastricht University [studentlid].

Het panel werd ondersteund door drs. M. (Mariette) Huisjes, die optrad als secretaris.

WERKWIJZE VAN HET PANEL

Vorbereidingen op clusterniveau

In de periode van december 2017 tot en met juli 2018 is het visitatiecluster Psychologie volgens het nieuwe NVAO-kader (2016) beoordeeld. Conform dit nieuwe kader is een hoofdstuk toegevoegd aan de zelfevaluatie waarin studenten hun visie op de opleiding geven en een 'ontwikkelgesprek' toegevoegd aan het locatiebezoek. Tijdens dit ontwikkelgesprek kan de opleiding informeel met het visitatiepanel in gesprek treden en om advies vragen over dilemma's waar zij voor staat. Het cluster bestaat uit 26 te beoordelen opleidingen aan 11 universiteiten. Op basis van voordrachten van de betrokken opleidingen zijn panelleden geselecteerd en uitgenodigd. Vanwege de beperkingen in beschikbaarheid, conflicten met onafhankelijkheid en de hoeveelheid opleidingen die beoordeeld moesten worden, verschilden de panels en voorzitters van elkaar. De panels voor de verschillende opleidingen zijn voorgelegd aan de NVAO, die met de voorgestelde panels heeft ingestemd.

Het voltallige panel bestond uit de hieronder genoemde deskundigen:

- Prof. dr. J.M.A. (Marianne) Riksen-Walraven, emeritus hoogleraar Ontwikkelingspsychologie aan de Radboud Universiteit Nijmegen [voorzitter];
- Prof. dr. W.J. (Willem) Heiser, hoogleraar Datatheorie en hoogleraar Statistische Consultatie aan de Universiteit Leiden [voorzitter];
- Em. prof. dr. R.W.J.V. (René) van Hezewijk, emeritus hoogleraar Algemene Psychologie, in het bijzonder de psychologie in het afstandsonderwijs, aan de Open Universiteit van Nederland [voorzitter];
- Prof. dr. M. H. (Marius) van Dijke, hoogleraar Behavioural Ethics bij de Rotterdam School of Management van de Erasmus Universiteit Rotterdam;
- Prof. Dr. P.M.G. (Paul) Emmelkamp, hoogleraar Klinische Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam, HSK en hoofdopleider van de GZ-opleiding Cure & Care Development;
- Dr. W.A. (Winnie) Gebhardt, universitair hoofddocent in Health Psychology aan de Universiteit Leiden;
- Prof. dr. P.E.H.M. (Peter) Muris, hoogleraar Klinische psychologie en ontwikkelingspsychopathologie, Faculteit der Psychologie en Neurocognitie (FPN) aan de Universiteit Maastricht;
- Prof. dr. J.M. (Jules) Pieters, emeritus hoogleraar Toegepaste Psychologie met bijzondere aandacht voor leren en instructie, aan de Universiteit Twente;

- Prof. dr. W.B. (Wilmar) Schaufeli, hoogleraar A&O Psychologie aan de Universiteit Utrecht en onderzoekshoogleraar aan de KU Leuven;
- Prof. dr. K. (Klaas) Sijtsma, hoogleraar Methods and Techniques of Psychological Research aan Tilburg University;
- Prof. dr. H. (Hans) Supèr, research professor in Neurobiologie aan de University of Barcelona (Spanje);
- Prof. dr. C.P.M. (Cees) van der Vleuten, Hoogleraar Onderwijs en wetenschappelijk directeur van de afdeling Educational Development and Research aan de Faculty of Health, Medicine and Life Sciences aan Maastricht University;
- A.M. (Anna) van Oosterzee, research masterstudente in Cognitive and Clinical Neuroscience aan Maastricht University [studentlid];
- R. (Robin) Siemann, bachelorstudent Psychologie aan de Universiteit Utrecht [studentlid];
- S. (Sarah) Stolwijk, masterstudent Ethics of Education en Arbeids-, Organisatie en Personeelspsychologie, Rijksuniversiteit Groningen [studentlid];
- M. (Margit) van der Werff, bachelorstudent Psychologie aan de Rijksuniversiteit Groningen [studentlid].

Secretarissen voor de diverse bezoeken waren dr. J. (Jetje) de Groof, drs. E.G.M. (Mariette) Huisjes, en dr. Erwin van Rijswoud (tevens projectleider).

Op 2 november 2017 zijn de voorzitters getraind en is met hen de visitatieopdracht, het beoordelingskader en de werkwijze besproken. Op 3 november 2017 is een startvergadering gehouden met de voorzitters, panelleden en secretarissen. Daarin is de opdracht aan het visitatiepanel, de werkwijze voor de hele visitatie en de werkwijze per bezoek besproken; tevens is het beoordelingskader doorgenomen en is afgesproken om na de eerste zes en voor de laatste vijf visitatiebezoeken met de voorzitters, vicevoorzitters en de secretarissen een ijkingsoverleg te houden. Met een panellid dat niet aanwezig kon zijn bij de startvergadering is dit op een later moment herhaald.

Visitaties en rapporten

Ter voorbereiding op de visitatie heeft iedere opleiding een zelfevaluatie-rapport geschreven. Daarnaast heeft elke opleiding een passend aantal eindwerken (afhankelijk van het aantal te beoordelen opleidingen) en de beoordelingsformulieren ter beschikking gesteld, alsook de cursusedossiers van geselecteerde vakken. In overleg met de voorzitter heeft de projectleider een afgewogen selectie van de eindwerken gemaakt uit het overzicht van afstudeerders van de laatste twee volledige academische jaren. Voorafgaand aan het bezoek hebben de panelleden hun vragen en kritische lezingen van dit materiaal met elkaar gedeeld en de gesprekken voorbereid.

Bezoek

De projectleider en secretaris hebben op 5 maart 2018 een voorbezoek afgelegd bij de Universiteit Leiden. De projectleider heeft in overleg met de opleiding een bezoekprogramma opgesteld, waarbij de opleiding zelf verantwoordelijk was voor de selectie van de gesprekspartners. Tijdens het tweedaagse visitatiebezoek op 24 en 25 mei 2018 heeft het panel gesproken met de inhoudelijk en formeel verantwoordelijken voor de opleiding(en), bachelorstudenten, masterstudenten, alumni, bachelordocenten, masterdocenten, de Bachelor Opleidingscommissie, de Master Opleidingscommissie en de Examencommissie. Aansluitend is een ontwikkelgesprek gehouden. Hierbij was de opleiding zelf verantwoordelijk was voor de gespreksleiding en verslaglegging.

Rapportage

De secretaris schreef een conceptrapport op basis van de bevindingen van het panel. Na collegiale toetsing stuurde zij het rapport naar de panelleden. Hun commentaar is door de secretaris verwerkt en na akkoord van het panel stuurde de projectleider het rapport naar het bestuur van de Faculteit Sociale Wetenschappen van de UL, met het verzoek om eventuele feitelijke onjuistheden te melden. De reactie van het bestuur op het conceptrapport is voorgelegd aan de panelleden en waar nodig

heeft de secretaris in overleg met de voorzitter het rapport aangepast. Vervolgens is het rapport vastgesteld en toegestuurd aan het college van bestuur van de Universiteit Leiden.

Ijking en kwaliteitsborging

Vanwege de hoeveelheid te beoordelen opleidingen, de verschillen in panelsamenstelling en de verschillende voorzitters, is expliciet aandacht besteed aan het borgen van de kwaliteit en consistentie van de oordelen. Zo zijn de drie voorzitters gelijktijdig getraind door twee projectleiders van QANU, en hebben de drie secretarissen (waarvan één tevens verantwoordelijk projectleider was) nauw contact onderhouden over de visitaties. Verder sloot de projectleider bij iedere visitatie aan op het moment dat het panel de voorlopige bevindingen ging opstellen. Zo konden de oordelen tussen de visitaties en de verschillende panels steeds worden vergeleken en geïjkt.

Bij de visitaties waarbij een voorzitter voor het eerst deze rol op zich nam, was de voorzitter van de voorgaande visitatie de vicevoorzitter. Zodoende konden de werkwijze en beoordelingswijze van de verschillende panels en voorzitters goed op elkaar worden afgestemd. Daarnaast heeft het panel twee ijkingsoverleggen gepland, waar de voorzitters, vicevoorzitters, secretarissen en de projectleider aan deelnamen. Het eerste ijkingsoverleg betrof de visitaties aan de RU, UU, UM, OU, UvA en VU; het tweede ijkingsoverleg de RUG, EUR, LEI, TIU en de UT. De basis voor het ijken was het gezamenlijk vaststellen dat de basiskwaliteit van het Nederlandse psychologieonderwijs vanuit een internationaal perspectief wordt beoordeeld. Bij het ijken zijn de voorlopige oordelen van de betrokken opleidingen per standaard besproken en vastgesteld.

Definitie oordelen

In overeenstemming met het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO heeft het panel de volgende definities voor de beoordeling van de afzonderlijke standaarden en de opleiding als geheel gehanteerd:

Basiskwaliteit

De kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een Associate Degree-programma, bachelor- of masteropleiding binnen het hoger onderwijs.

Onvoldoende

De opleiding voldoet niet aan de basiskwaliteit en vertoont tekortkomingen op meer aspecten.

Voldoende

De opleiding voldoet over de volle breedte van de standaard aan de basiskwaliteit.

Goed

De opleiding steekt systematisch uit boven de basiskwaliteit.

Excellent

De opleiding steekt systematisch ver uit boven de basiskwaliteit en geldt als een internationaal voorbeeld.

SAMENVATTEND OORDEEL VAN HET PANEL

Standaard 1

Bacheloropleiding

De Universiteit Leiden biedt een klassieke bacheloropleiding Psychologie aan, die een royale wetenschappelijke basis geeft voor een masteropleiding Psychologie. De nadruk ligt in de eerste plaats op kennisoverdracht. De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op nationale en internationale eisen. Het panel waardeert in het Leidse model dat de studenten veel keuzevrijheid hebben. Zij kunnen kiezen voor een Nederlandstalige of Engelstalige opleiding, en voor verbreding of verdieping. Het panel stelt vast dat de bacheloropleiding Psychologie van de Universiteit Leiden op standaard 1 voldoet aan de basiskwaliteit die van een bacheloropleiding Psychologie verwacht mag worden.

Masteropleiding

Het panel vindt de beoogde leerresultaten voor de masteropleiding weldoordacht en gedetailleerd opgeschreven. Het waardeert dat ze per masterspecialisatie expliciet zijn gemaakt. De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op nationale en internationale eisen. Het panel is er niet zeker van dat het vertrouwen in individuele docenten om ontwikkelingen in het werkveld te registreren in alle gevallen gerechtvaardigd is. Het onderschrijft dan ook van harte het voornemen van het instituut om de contacten met de werkvelden meer te centraliseren. Met deze kanttekening stelt het panel vast dat de masteropleiding Psychologie aan de Universiteit Leiden op standaard 1 voldoet aan de eisen die aan een masteropleiding Psychologie gesteld mogen worden.

Standaard 2

Bacheloropleiding

Het panel heeft waardering voor de academische gedrevenheid en inhoudelijke kwaliteit die de Leidse bacheloropleiding Psychologie kenmerkt. Wel zijn er enkele zorgen. Deze betreffen het gebrek aan samenhang tussen studieonderdelen, het gebrek aan centrale regievoering en de eenzijdige nadruk op een academisch profiel, die ten koste gaat van de voorbereiding op de klinische richtingen. De vernieuwingen die het instituut heeft doorgevoerd na de Dubbelslagconferenties zijn een belangrijke en noodzakelijke stap in de richting van meer overleg, meer sturing en meer coherentie. Het panel is er tijdens zijn visitatie van overtuigd geraakt dat het instituut effectief een professionaliseringslag in gang heeft gezet, wat ook blijkt uit de intensivering van het curriculum en voorzichtige experimenten met onderwijsinnovatie. Dit – in combinatie met de gebleken studeerbaarheid van het bachelorcurriculum – is reden om de opleiding op standaard 2 toch als voldoende te beoordelen. Het panel adviseert het instituut wel met nadruk om de ingezette professionaliseringslag door te zetten, met gerenommeerde wetenschappers op sleutelposities en in samenspraak met studenten.

Masteropleiding

In de eenjarige masteropleiding Psychologie van de Universiteit Leiden wordt een prijs betaald voor de breedte en keuzevrijheid in de bacheloropleiding. Alle professionele kennis, vaardigheden en beginnerservaring die studenten nodig hebben om een start te maken op de arbeidsmarkt moeten hier in één jaar passen. Dat zet de studeerbaarheid onder druk. Ook al heeft het instituut de definitieve oplossing hiervoor nog niet gevonden, toch acht het panel de masteropleiding voldoende studeerbaar. Hierbij neemt het in aanmerking dat de staf-studentratio de laatste jaren sterk is verbeterd, de staf met 80 procent bko-certificatie voldoende gekwalificeerd is en er overtuigend een professionaliseringslag in gang is gezet om het curriculum verder te verbeteren. Ook is de scriptiebegeleiding van goede kwaliteit, dankzij de verwevenheid tussen onderwijs en onderzoek die het Leidse Instituut Psychologie hoog in zijn vaandel heeft staan. Per saldo presteert de Leidse masteropleiding Psychologie op standaard 2 hierdoor toch ruim voldoende.

Standaard 3

Bachelor- en masteropleiding

Het panel is zich ervan bewust dat in de Leidse academische cultuur centrale sturing van en voorgeschreven procedures voor docenten al snel worden opgevat als 'georganiseerd wantrouwen'. Desondanks is het instituut er de afgelopen jaren in geslaagd het systeem van toetsing meer te harmoniseren en te formaliseren, wat het panel waardeert. In het bijzonder is het panel onder de indruk van de rol die de Examencommissie heeft gespeeld. Mede dankzij haar inzet hebben de bachelor- en de masteropleiding op het gebied van toetsing de laatste jaren veel aan kwaliteit gewonnen. Wel beveelt het panel het instituut aan meer in te zetten op formatieve toetsing (als vormend, niet als diagnostisch instrument). Ook zou het vier-ogenprincipe bij het opstellen en afnemen van toetsen formeel moeten worden vastgelegd. Met deze kanttekeningen oordeelt het panel dat de Leidse opleiding zonder meer voldoet aan de eisen die aan een wetenschappelijke opleiding Psychologie gesteld mogen worden.

Standaard 4

Bacheloropleiding

Het panel constateert dat de Leidse bacheloropleiding Psychologie studenten aflevert die de beoogde leerresultaten daadwerkelijk hebben laten zien. Wel zou de aansluiting van de bachelor- op de masteropleiding soepeler kunnen worden gemaakt. De brede wetenschappelijk-academische opleiding zorgt er enerzijds voor dat studenten zich bij hun eerste contacten met de beroepspraktijk onzeker kunnen voelen. Anderzijds levert de opleiding bachelors af die weten wat ze willen, vanwege de drie verplichte specialisatievakken. Het panel vindt het goed dat psychologiestudenten voor een dergelijke invulling van hun bacheloropleiding kunnen kiezen. Het constateert dat de bacheloropleiding Psychologie van de Universiteit Leiden op standaard 4 voldoet aan de eisen die aan een wetenschappelijke bacheloropleiding Psychologie gesteld mogen worden.

Masteropleiding

Het niveau van de masterscripties vindt het panel over het algemeen goed. De studenten laten zien dat ze aan de eindkwalificaties voldoen. Het instituut zou er in de ogen van het panel goed aan doen om op de een of andere manier zelf de alumni te volgen in hun verdere carrière. Zo'n screening kan waardevolle informatie opleveren voor het verder verbeteren van de opleiding. Omdat de roep om een betere aansluiting op de arbeidsmarkt net als bij veel andere Nederlandse psychologieopleidingen ook in Leiden persistent is, vindt het panel het verstandig dat het instituut zijn studenten hierin tegemoetkomt door ten minste één expliciet praktijkgericht leerdoel per studieonderdeel in te voeren. Het panel stelt vast dat de masteropleiding Psychologie van de Universiteit Leiden op standaard 4 voldoet aan de eisen die aan een wetenschappelijke bacheloropleiding Psychologie gesteld mogen worden.

Het panel beoordeelt de Standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Psychologie

Standaard 1: Beoogde leerresultaten	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing	voldoende
Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding Psychology

Standaard 1: Beoogde leerresultaten	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing	voldoende
Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

De voorzitter en de secretaris van het panel verklaren hierbij dat alle panelleden kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 8 oktober 2018

Prof. dr. René Hezewijk

Drs. Mariëtte Huisjes

BEHANDELING VAN DE STANDAARDEN UIT HET BEOORDELINGSKADER VOOR DE BEPERKTE OPLEIDINGSBEOORDELING

Context

De bachelor- en masteropleiding Psychologie aan de Universiteit Leiden worden verzorgd door het Instituut Psychologie van de Faculteit Sociale Wetenschappen. Het instituut telt zes secties: Cognitieve Psychologie, Gezondheids-, Medische & Neuropsychologie, Klinische Psychologie, Ontwikkelings- & Onderwijspsychologie, Sociale & Organisationspsychologie en Methodologie & Statistiek. De directeur van de bachelor- en masteropleiding is in eerste instantie verantwoordelijk voor het onderwijs, de wetenschappelijk directeur is als voorzitter van het instituutbestuur eindverantwoordelijk voor de besluitvorming hierover.

Sinds 2013 biedt het instituut naast de Nederlandstalige bacheloropleiding Psychologie een Engelstalige International Bachelor in Psychology aan. De instroom in de Nederlandstalige bacheloropleiding is sinds 2011 gestaag gedaald van 630 naar 387 studenten, de instroom in de internationale opleiding is gestegen tot 330 (van wie ongeveer 70 procent uit het buitenland afkomstig is). De totale instroom in de bacheloropleiding bedroeg in 2017 meer dan 700 studenten. In de bacheloropleiding komen weer meer studenten binnen dan in 2011, waarvan ruwweg de helft de internationale opleiding volgt. In de masteropleiding bedroeg de totale instroom van september 2016 en februari 2017 646 studenten; in 2012 waren dat er 525; de instroom in de masteropleiding vertoont dus een stijgende lijn. Iets minder dan de helft van de masterstudenten komt rechtstreeks vanuit de Leidse bacheloropleiding.

Parallel aan de introductie van een Engelstalige variant van de bacheloropleiding heeft het instituut de afgelopen jaren ook de Nederlandstalige onderwijsomgeving vernieuwd. De aanzet hiervoor waren de zogeheten Dubbelslag werkconferenties, die zijn gehouden in het voorjaar van 2013 (over het eerste bachelorjaar), 2014 (over het tweede bachelorjaar) en 2015 (over het derde bachelorjaar). Aan deze werkconferenties namen alle onderwijscoördinatoren van het betreffende studiejaar deel, en daarnaast de studentleden van de Bachelor Opleidingscommissie. Doel van de bijeenkomsten was het onderwijs kritisch tegen het licht te houden en van elkaar te leren. Docenten werden geacht voor het onderwijsonderdeel waarvoor zij verantwoordelijk waren aan de hand van de 'onderwijsdriehoek' de aansluiting tussen (opnieuw geformuleerde) leerdoelen, onderwijs- en toetsvormen te verbeteren. Op grond van de Dubbelslagconferenties zijn ook veranderingen over de volle breedte van de bacheloropleiding doorgevoerd, zoals intensivering van het onderwijs, meer variatie in werk- en toetsvormen en het voorkomen van nodeloze herhaling van studiestof.

Standaard 1: Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde leerresultaten beschrijven aantoonbaar het niveau (associate degree, bachelor of master) zoals gedefinieerd in het Nederlands kwalificatieraamwerk en de oriëntatie (hbo of wo) van de opleiding. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die vanuit het regionale, het nationale en het internationale perspectief door het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding. Voor zover van toepassing zijn de beoogde leerresultaten tevens in overeenstemming met relevante wet- en regelgeving.

Bevindingen

Bacheloropleiding

De Universiteit Leiden is er trots op een echte onderzoeksuniversiteit te zijn. Docenten geven college als onderzoeker, met een bijzondere kennis en expertise waar studenten van kunnen profiteren. Van oudsher krijgen Leidse docenten veel vrijheid om hun deskundigheid zo goed mogelijk op studenten over te dragen. De bacheloropleiding Psychologie sluit aan bij deze didactische visie. Docenten geven invulling aan het curriculum. Dat biedt studenten een brede oriëntatie op deeldisciplines van de psychologie.

De Nederlandstalige en Engelstalige opleiding lopen parallel en de beoogde leerresultaten van de bacheloropleiding zijn voor beide gelijk. Ze zijn in lijn met de Dublin-descriptoren in te delen in vijf categorieën en laten zich als volgt samenvatten (voor een volledig overzicht van de beoogde leerresultaten, zie bijlage 2).

- kennis en inzicht: een brede oriëntatie in de psychologie, haar deelgebieden en grondslagen;
- toepassen van kennis en inzicht: problemen analyseren en conceptualiseren aan de hand van vakliteratuur; eenvoudig psychologisch onderzoek opzetten, uitvoeren en verslaan;
- oordeelsvorming: besef van ethische denk- en handelwijzen, behorend bij een wetenschappelijke attitude op terreinen waar psychologen werkzaam zijn;
- communicatie: op academisch niveau mondeling en schriftelijk presenteren, in heldere taal, voor zowel vakgenoten als niet-psychologen;
- leervermogen: studeervaardigheden, academische vaardigheden en basale professionele vaardigheden.

De Leidse universiteit handelt bewust in de geest van de Wet op het hoger onderwijs. Studenten kunnen hun keuze voor een masterspecialisatie zo lang mogelijk uitstellen en de bacheloropleiding Psychologie is een op zichzelf staande opleiding, die een goede basis biedt voor een masteropleiding in Leiden of elders.

Het panel stelt vast dat de eindtermen van de bacheloropleiding overeenkomen met de Dublin-descriptoren. Ook passen de eindtermen binnen het Domeinspecifieke Referentiekader (Bijlage 1), dat is opgesteld door de Kamer Psychologie van de Nederlandse universiteiten, en sluiten ze aan bij de criteria van de European Federation of Psychologists' Associations. De beoogde leerresultaten passen dus bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op nationale en internationale eisen.

Masteropleiding

Waar de bacheloropleiding Psychologie aan de Universiteit Leiden vooral wetenschappelijk is georiënteerd, richt de masteropleiding zich meer op de beroepsuitoefening. Studenten kunnen kiezen uit tien masterspecialisaties met Engelstalig onderwijs. De masterspecialisaties zijn:

- Applied Cognitive Psychology
- Child & Adolescent Psychology
- Clinical Neuropsychology
- Clinical Psychology
- Economic & Consumer Psychology
- Health & Medical Psychology
- Methodology & Statistics in Psychology
- Occupational Health Psychology
- School Psychology
- Social & Organisational Psychology

Nieuw in dit rijtje is School Psychology, een bijzondere masterspecialisatie die sinds september 2016 wordt aangeboden. Zij richt op het scheppen van een positieve leeromgeving voor alle leerlingen.

De beoogde leerresultaten zijn ook op masterniveau geformuleerd in lijn met de Dublin-descriptoren en ingedeeld in vijf categorieën. Ze zijn gedeeltelijk dezelfde voor alle specialisaties, maar ten dele ook toegespitst op één specialisatie. Gemeenschappelijk zijn eindkwalificaties als:

- kennis en inzicht in theorieën en modellen in het domein van de specialisatie;
- het kunnen uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek en het beoordelen van wetenschappelijk onderzoek van anderen in het domein van de specialisatie;
- professioneel gedrag in lijn met de gedragscode in de context van de opleiding, en het kunnen reflecteren op ethische aspecten van toekomstig professioneel handelen in de context van onderzoek en praktijk;
- helder kunnen communiceren en rapporteren aan collega's en anderen;
- het leervermogen om zelfstandig een post-masterberoepsopleiding te volgen of een traject naar een academische promotie.

Toegesplitst op één of meer specifieke specialisaties zijn eindkwalificaties als:

- gespecialiseerde kennis op het gebied van diagnostische technieken;
- kennis van wettelijke en ethische dossiers in het specialisatiedomein en hoe de gezondheidszorg is georganiseerd;
- kennis van data-analyse, modelbouw, het testen van hypothesen en het ontwikkelen van software;
- basisvaardigheden om een therapeutische relatie aan te gaan;
- de vaardigheid om experimenteel onderzoek uit te voeren in het specialisatiedomein;
- adviesvaardigheden en vaardigheden op het gebied van coaching;
- het vermogen om evidence-based initiatieven te ontplooiën in het specialisatiedomein;
- bewustzijn van de eigen beperkingen en het vermogen om correct te besluiten niet te interveniëren en/of hulp van collega's in te roepen;
- het vermogen om te reflecteren over de consequenties van het eigen handelen voor patiënten, proefpersonen en collega's;
- professioneel gedrag zoals dat van een psycholoog verwacht mag worden in het specialisatiedomein.

Het Instituut Psychologie gaat ervan uit dat de docenten een goed beeld hebben van wat er speelt in 'hun' professionele werkveld, en dat deze inzichten automatisch doorwerken in de leerdoelen en het onderwijsprogramma. In de klinische specialisaties zijn veel docenten naast hun universitaire aanstelling ook werkzaam in de praktijk, dus zeker voor hen is de verwachting gerechtvaardigd. Contacten met het werkveld worden onderhouden op sectieniveau. Ze hangen veelal samen met de beroepsvoorlichtingsactiviteiten die de secties organiseren en waarvoor gastsprekers worden uitgenodigd. Het instituut heeft het voornemen deze contacten meer te centraliseren.

Het panel stelt vast dat de eindtermen van de masteropleiding overeenkomen met de Dublin-descriptoren. Ook passen de eindtermen binnen het Domeinspecifieke Referentiekader opgesteld door de Kamer Psychologie van de Nederlandse universiteiten en sluiten ze aan bij de criteria van de European Federation of Psychologists' Associations (zie Bjlage 1). De beoogde leerresultaten passen dus bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op nationale en internationale eisen.

Overwegingen

Bacheloropleiding

De Universiteit Leiden biedt een klassieke bacheloropleiding Psychologie aan, die een royale wetenschappelijke basis geeft voor een masteropleiding Psychologie. De nadruk ligt in de eerste plaats op kennisoverdracht. In de tweede plaats komen academische vaardigheden aan de orde, voor professionele vaardigheden is in de Leidse bacheloropleiding nauwelijks plaats ingeruimd. Daarmee kiest het instituut consequent voor een brede oriëntatie in de psychologie, verdieping op kennisterreinen die de student persoonlijk boeien en voor algemene academische vorming. Het panel

waardeert dat studenten in dit model veel keuzevrijheid hebben. Zij kunnen kiezen voor een Nederlandstalige of Engelstalige opleiding, en voor verbreding of verdieping. Dat er in de bacheloropleiding weinig aandacht is voor professionele vaardigheden, zorgt er wel voor dat in de masteropleiding nog heel veel moet gebeuren. Dit is een bewuste, respectabele keuze. Het panel stelt dan ook vast dat de bacheloropleiding Psychologie van de Universiteit Leiden op standaard 1 voldoet aan de basiskwaliteit die van een bacheloropleiding Psychologie verwacht mag worden.

Masteropleiding

Het panel constateert dat studenten in Leiden een ruime keuze hebben aan masterspecialisaties. Het vindt de beoogde leerresultaten voor de masteropleiding weldoordacht en gedetailleerd opgeschreven. Het waardeert dat ze per masterspecialisatie expliciet zijn gemaakt. De specialisaties leiden immers op voor verschillende werkvelden, die verschillende eisen stellen aan kennis en vaardigheden.

Het panel is er niet zeker van dat het vertrouwen in individuele docenten om ontwikkelingen in het werkveld te registreren en te vertalen naar nieuwe leerdoelen in alle gevallen gerechtvaardigd is. Niet alle docenten staan immers met één been in de praktijk, overzien die volledig en zijn in staat om daar didactische consequenties aan te verbinden. Het panel onderschrijft dan ook van harte het voornemen van het instituut om de contacten met de werkvelden meer te centraliseren. Door deze op eenduidige wijze te stroomlijnen in bijvoorbeeld een werkveldadviescommissie voor elke sectie, kan het instituut de binding met het werkveld beter borgen. Docenten en studenten kunnen er dan van verzekerd zijn dat ontwikkelingen in de werkvelden zich tijdig vertalen naar het profiel van de masterspecialisaties.

Het panel waardeert de ruime keuze aan masterspecialisaties, onderschrijft het voornemen van het instituut om de binding met het werkveld beter te borgen, en stelt vast dat de masteropleiding Psychologie aan de Universiteit Leiden op standaard 1 voldoet aan de eisen die aan een masteropleiding Psychologie gesteld mogen worden.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: het panel beoordeelt Standaard 1 als voldoende

Masteropleiding Psychology: het panel beoordeelt Standaard 1 als voldoende

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Toelichting:

De beoogde leerresultaten zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma. Hierbij wordt rekening gehouden met de diversiteit van de toegelaten studenten. De docenten zijn zowel inhoudelijk als didactisch voldoende deskundig om de opleiding te verzorgen en geven begeleiding. De onderwijsleeromgeving bevordert dat studenten op actieve wijze deelnemen aan de vormgeving van het eigen leerproces (student-centred).

Bevindingen

Bacheloropleiding

Studenten worden toegelaten tot de bacheloropleiding na een verplichte online matchingprocedure. Deze omvat drie modules, alle bestaande uit te bestuderen literatuur, web lectures, opdrachten en een antwoordmodel. Module 1 biedt een brede oriëntatie op de psychologie, module 2 biedt een introductie tot methodologie en statistiek en module 3 nodigt studenten uit om zich te oriënteren op

hun persoonlijke loopbaan in studie en beroep. Binnen vier weken na deelname ontvangen studenten een terugkoppeling: een goede match (groen) of een advies om de studiekeuze te heroverwegen (oranje). Studenten die de modules niet op tijd hebben voltooid, kunnen zich niet inschrijven voor de studie (rood). Op deze manier wil het instituut studenten goed voorlichten en ongeschikte studenten ontmoedigen.

Tijdens hun propedeuse volgen studenten twaalf cursussen van elk 5 EC, waaronder enkele inleidende vakken, 'Geschiedenis van de psychologie', 'Toetsende statistiek' en 'Experimenteel en correlatieel onderzoek'. Voor een volledig overzicht van het studieprogramma, zie bijlage 3. Alle vakken bestaan uit hoorcolleges, waarvoor aanwezigheid niet verplicht is, en werkgroepen en/of practica. Voor de laatste is aanwezigheid en het maken van opdrachten wel verplicht. Door het hele jaar heen volgen de studenten tutorwerkgroepen 'Academische vaardigheden' (5 EC). Hierin oefenen zij in het schrijven van een kort wetenschappelijk artikel, het houden van een mondelinge presentatie en het opzetten van een veldexperiment.

Gedurende het tweede jaar van de bacheloropleiding volgen studenten nog eens negen verplichte vakken van elk 5 EC, waaronder 'Consciousness', 'Groepsdynamica' en 'Interpersoonlijke beroepsvaardigheden'. Door het hele jaar heen volgens studenten de cursus 'Perspectief op carrièreplanning' (5 EC). Daarnaast kunnen zij in het tweede jaar 30 EC zelf invullen met keuzevakken uit de psychologie of daarbuiten. Het instituut zelf biedt veertien gespecialiseerde keuzevakken aan, de Universiteit Leiden nog eens vijftig. Studenten kunnen hun keuzeruimte ook invullen bij een andere universiteit in binnen- of buitenland.

In het derde jaar van de bacheloropleiding volgen studenten naar keuze drie specialisatiecursussen van 10 EC, die elk toegang geven tot een van de Leidse masterspecialisaties. De specialisatiecursussen zijn:

- 'Applied cognitive psychology'
- 'Clinical child & adolescent psychology'
- 'Clinical neuro psychology'
- 'Clinical psychology'
- 'Economic consumer psychology'
- 'Cognitive neuroscience'
- 'Health & medical psychology'
- 'School psychology'
- 'Social psychology of organisations'

Daarnaast voeren studenten een individueel bachelorproject uit: zij schrijven een scriptie die is gebaseerd op empirisch onderzoek. De keuze van het onderwerp hiervoor is niet vrij, maar wordt bepaald door de beschikbare expertise bij de staf. Studenten hebben keuze uit circa 40 onderwerpen.

Het panel constateert dat Leidse psychologiestudenten hun eigen leerroute op veel verschillende manieren vorm kunnen geven. Ze kunnen kiezen voor de breedte, door zich in vele richtingen te oriënteren en zich pas in de masteropleiding te specialiseren. Ze kunnen ook kiezen voor de diepte, door hun keuzevakken zo in te richten dat ze hun masterspecialisatie al vanaf het tweede bachelorjaar voorbereiden. De keuzevakken worden bepaald door de expertisegebieden van beschikbare stafleden. Dit zorgt ervoor dat studenten les krijgen van enthousiaste, deskundige docenten. Het maakt het aanbod aan keuzevakken ook volatiel: vertrekt een docent, dan verdwijnt diens keuzevak eveneens. Omdat het hier 'slechts' om keuzevakken gaat en de verplichte vakken wel gegarandeerd zijn, weegt het voordeel van deskundigheid, aanstekelijk enthousiasme en soms originele bijvakken wat het panel betreft op tegen een eventueel gebrek aan continuïteit.

Het panel stelt vast dat in het Leidse bachelorcurriculum alleen het methodologieonderwijs een duidelijke leerlijn vertoont, waarbij het ene vak voortbouwt op het andere. De overige vakken staan min of meer op zichzelf. Wel is er sinds de Dubbelslagconferenties meer overleg en afstemming tussen docenten. Jaarlijks komen alle cursuscoördinatoren van één leerjaar en de studentleden van de Bachelor Opleidingscommissie bij elkaar in een intervisiebijeenkomst, als follow-up van de

oorspronkelijke Dubbelslagconferentie. Ook wordt in cursusevaluaties expliciet gevraagd naar eventuele hinderlijke overlappingsen tussen de vakken. De Dubbelslagconferenties hebben behalve meer overleg nog andere belangrijke verbeteringen opgeleverd. Zo is het onderwijs geïntensiveerd: bij elk hoorcollege hoort nu een werkcollege of practicum, waarmee het aantal contacturen in eerste bachelorjaar gemiddeld 16 uur per week bedraagt, en in het tweede en derde bachelorjaar gemiddeld 13 uur per week. De werkcolleges tellen niet meer dan 24 studenten. Voor de tutorwerkgroepen 'Academische vaardigheden' zijn dat twaalf studenten; die zijn dus echt kleinschalig.

Ook voert het instituut sinds de Dubbelslagconferenties experimenten uit met digitale werkvormen, zoals *web-lectures*, kennisclips, en blogs schrijven en die onder elkaar beoordelen. Het panel stelt vast dat het hierbij nog veelal om eenrichtingsverkeer gaat, waarbij ICT wordt gebruikt om kennis en informatie over te dragen. Incidenteel gaan de experimenten verder en zijn ze succesvol, maar dit hangt af van individuele docenten. Van een doordacht en breed uitgerold *blended learning*-model is naar het oordeel van het panel vooralsnog geen sprake.

Studenten hebben tegenover het panel aangegeven dat ze blij zijn met de vrijheid om hun studiep pad zelf in te richten. Ook vinden ze het kleinschalige karakter van de werkgroepen zeer prettig. Wel zeggen ze dat de kwaliteit van de werkgroepen niet consistent is, en staat of valt met de kwaliteit van de docent of tutor. Masterstudenten en alumni gaven aan dat ze de overgang van bachelor- naar masteropleiding als pittig hebben ervaren. In de masteropleiding komt het er echt op aan en worden veel hogere eisen gesteld dan in de bacheloropleiding. Iets van de zwaarte van de masteropleiding zou wat hen betreft wel kunnen worden overgeheveld naar het einde van de bacheloropleiding. De buitenlandse studenten die deelnemen aan de International Bachelor in Psychology merken op dat dit curriculum weliswaar Engelstalig is, maar inhoudelijk in hun ogen nog niet is afgestemd op een internationale arbeidsmarkt. Studenten zouden dit wel graag willen: een breder internationaal perspectief op zowel de arbeidsmarkt alsook de geschiedenis van de psychologie.

Het panel zag in eerste instantie in de inrichting van het curriculum enkele risico's voor de studeerbaarheid: weinig doorlopende leerlijnen, geen begrenzing aan het aantal herkansingen, en de mogelijkheid om aan een volgend studiejaar te beginnen voordat het voorafgaande studiejaar is afgerond. Toch is het studierendement verrassend hoog: 80 procent van de studenten heeft in het eerste jaar voldoende punten gehaald om zonder meer door te mogen naar het tweede jaar (geen bindend studieadvies) en gemiddeld ronden studenten de bacheloropleiding af in 3,3 jaar. Blijkbaar zijn er voldoende prikkels om studenten te stimuleren door te studeren: werkcolleges die structuur bieden, het tweemaal per jaar aanbieden van specialisatiecursussen en bachelorprojecten, volgtijdelijkheid van cursussen (afronding van vak A is een voorwaarde voor het mogen volgen van vak B), bindend studieadvies dat studenten met minder dan 45 EC de toegang tot het tweede jaar ontzegt, en afronding van de propedeuse als voorwaarde om met het bachelorproject te mogen beginnen. Het panel concludeert dan ook dat het curriculum het voor studenten goed mogelijk maakt om de beoogde eindresultaten te realiseren.

Masteropleiding

Alle tien masterspecialisaties Psychologie aan de Universiteit Leiden hebben met elkaar gemeen dat het studiejaar 20 EC cursorisch onderwijs bevat en dat het eindigt met een masterscriptieproject van 20 EC, gebaseerd op empirisch onderzoek. De rest van het jaar wordt besteed aan een korte stage van 10 EC en keuzevakken van 10 EC. Studenten in de klinische specialisaties kunnen de keuzevakken laten vallen en in plaats hiervan kiezen voor een verlengde praktijkstage van 20 EC. De masteropleiding is volledig Engelstalig. Daardoor en doordat zij als opleiding op zichzelf staat, is zij goed toegankelijk voor buitenlandse studenten en voor studenten van andere Nederlandse universiteiten. In 2016-2017 was ongeveer een kwart van de masterstudenten afkomstig uit het buitenland. Nederlandse studenten in de klinische richtingen kunnen kiezen voor Nederlandstalige werkgroepen, om zo de aansluiting te behouden met de Nederlandse klinische praktijk.

Waar de bacheloropleiding gericht is op wetenschappelijke vorming, bereidt de Leidse masteropleiding Psychologie haar studenten voor op de praktijk. Studenten ervaren de

masteropleiding als intensief, ze moeten harder werken voor hun studiepunten dan tijdens de bacheloropleiding en 'anders leren', dat wil zeggen meer 'zelf nadenken'. De masterstudenten voelen zich gestimuleerd en intellectueel uitgedaagd. In de masteropleiding passen ze de wetenschappelijke kennis uit de bacheloropleiding toe om zelf oplossingen te zoeken voor concrete problemen. 'De master is de verbindende factor voor alle theorieën die je in de bachelor om de oren krijgt geslagen', zoals een student het formuleerde.

Voor een scriptieonderwerp moeten masterstudenten solliciteren op een van de onderwerpen die aansluiten bij het lopende onderzoek aan het instituut. Na gesprekken met studenten beslist de docent/begeleider welke student het beste bij welk onderwerp past. De begeleiding is intensief, soms praten studenten wekelijks een uur met hun begeleider, al dan niet samen met andere studenten die een verwant onderwerp behandelen. Studenten vinden het jammer dat ze niet zelf een onderwerp uit mogen kiezen, maar zijn over het algemeen wel blij met de begeleiding die ze krijgen.

Zoals bij veel psychologieopleidingen, staat ook bij de Leidse eenjarige masteropleiding Psychologie de stage de studeerbaarheid in de weg, met name bij de klinische specialisaties. Veel GGZ-instellingen nemen geen genoegen met een stage van drie tot zes maanden. Ook studenten zelf willen graag een lange stage, die ze gebruiken om zich zo goed mogelijk te positioneren voor het vinden van een baan na de studie. Alumni zeggen terugkijkend dat de stages hun veel gebracht hebben, of dat ze pas tijdens hun stage echt zelfvertrouwen kregen. Het instituut zet zich in om de mismatch tussen nominale en feitelijke duur van de masteropleiding op te lossen. Het neemt deel aan landelijk overleg van psychologieopleidingen om één lijn te trekken, het is met enkele GGZ-instellingen stage-arrangementen overeengekomen waarbij studenten in drie maanden voldoende ervaring opdoen om zich te kwalificeren voor een vervolgopleiding. Het heeft een eigen behandelcentrum ingericht en het licht beginnende masterstudenten voor over het belang van tijdige planning. Het instituut laat studenten een werkplan voor de stage opstellen dat moet worden goedgekeurd, om onrealistische verwachtingen in de kiem te smoren. Het Leids Universitair Behandel- en Expertisecentrum staat nu nog in de kinderschoenen, maar zou op den duur extra stageplekken van de juiste duur moeten opleveren. Het instituut brengt interne onderzoeksstages bij studenten onder de aandacht, maar deze zijn minder populair omdat ze geen basiskwalificatie psychodiagnostiek opleveren. Ook voor buitenlandse studenten is het een probleem dat zij niet snel in aanmerking komen voor een klinische praktijkstage in Nederland, terwijl een onderzoeksstage hen niet kwalificeert voor een klinische vervolgopleiding in eigen land. Het instituut moedigt hen aan een praktijkstage te zoeken in hun land van herkomst. De Taskgroep Masterstages heeft gezorgd voor stagecontracten. Hierin is opgenomen dat als een student meer tijd aan haar of zijn stage besteedt dan er nominaal voor staat, de werkzaamheden die de curriculaire omvang van de stage overstijgen buiten de opleiding vallen, en de student hiervoor geen beroep kan doen op begeleiding door de wetenschappelijke staf. Ondanks al deze maatregelen is naar het panel heeft vastgesteld vooral de stage er debet aan dat de studeerbaarheid van de Leidse masteropleiding nog te wensen overlaat. De gemiddelde studieduur bedraagt 1,7 jaar en slechts een kwart van de studenten behaalt binnen de nominale studieduur het masterdiploma.

Docententeam

Als gevolg van de intensivering van het onderwijs heeft de staf-studentratio zich tussen 2012 en 2017 ontwikkeld van 1 docent op 37,06 studenten naar 1 docent op 27,29 studenten. Wel is bijna de helft van deze docenten (80 van de 170 fte) in tijdelijke dienst, bijvoorbeeld als docent met alleen onderwijstaken, promovendus of student-assistent. Iets meer dan de helft (90 van de 170 fte) van de stafleden is in vaste dienst en heeft een duale taakstelling: zij verrichten wetenschappelijk onderzoek en verzorgen daarover onderwijs. Studenten herkennen in hun docenten het enthousiasme voor hun vak, heeft het panel kunnen vaststellen. Afhankelijk van hun competenties en ambities besteden sommige stafleden meer van hun werktijd aan onderwijs, andere minder. Er is echter altijd een minimum van 20 procent dat men aan onderwijs c.q. onderzoek besteedt. Een minimum van 20 procent onderwijsinzet vindt het panel aan de lage kant. Dit betekent dat eminente wetenschappers die omvangrijke onderzoekssubsidies binnenhalen zich grotendeels kunnen vrijkopen van onderwijs, en dat hun expertise slechts zeer ten dele studenten bereikt. Dit ondermijnt

het ideaal van verwevenheid tussen onderwijs en onderzoek dat het instituut koestert. Het panel adviseert de opleidingsverantwoordelijken het minimum te verhogen en er zorg voor te dragen dat alle stafleden volwaardig meedoen aan het onderwijs. Daarbij speelt ook een rol dat juist de hoogleraren een voorbeeldfunctie voor jongere docenten kunnen hebben. Als goede onderzoekers zich kunnen 'vrijkopen' van onderwijs, kan de indruk ontstaan dat onderwijs tweederangs is. Dit acht het panel onjuist en onwenselijk. Overigens toonden de studenten die het panel heeft gesproken zich tevreden met de kwaliteit van hun docenten.

De Leidse docenten dragen een grote verantwoordelijkheid voor de inhoud, werkvormen en toetsing van de studiestof. Sinds de Dubbelslagconferenties worden zij aangemoedigd hierbij de 'onderwijsdriehoek' centraal te stellen. Dit wil zeggen dat onderwijsdoelen meer dan vroeger expliciet worden gemaakt en dat onderwijs- en toetsvormen hierop worden afgestemd. Vaste stafleden verzorgen de hoorcolleges en zien toe op het werkgroepenonderwijs. De werkgroepen in de bacheloropleiding worden verzorgd door vaste stafleden, tijdelijke docenten, promovendi, masterstudenten en professionals uit de klinische praktijk.

Van de vaste stafleden en tijdelijke stafleden met een uitgebreide aanstelling, beschikt 80 procent over een basiskwalificatie onderwijs (bko). Het panel heeft uit de gesprekken met docenten opgemaakt dat aankomende docenten die een cursus volgen om hun bko te behalen hier veel profijt van hebben. Maar bij ervaren docenten die tot voor kort hun bko behaalden door een dossier aan te leggen, wekte dit weerstand op. Zij hadden het gevoel 'door een hoepeltje te moeten springen'. Vanaf 2017 moeten alle nieuwe docenten, ook die met ervaring, deelnemen aan workshops over leerdoelen, werkvormen en toetsvormen. Dat lijkt het panel een prima idee, in lijn met het streven naar professionalisering die de universiteiten voor ogen stonden toen zij de bko instelden. Het panel hoopt dat de bko hierdoor meer inhoud krijgt en de weerstand hiertegen afneemt. De bko-verplichting geldt in Leiden nu alleen voor: 'medewerkers met een vaste aanstelling of met een tijdelijke aanstelling langer dan één jaar en voor meer dan 0,5 fte'. Het panel adviseert om ook docenten met een kleinere aanstelling te laten deelnemen aan een verbeterd bko-traject. Dit stimuleert hun professionele ontwikkeling en onderstreept het toenemende belang dat de universiteit hecht aan kwaliteit van onderwijs.

Was tot voor kort succesvol onderzoek de enige drijvende kracht achter een bloeiende academische carrière, nieuw universitair beleid schrijft voor dat stafleden met een voldoende track record op onderzoeksgebied ook met succes in het onderwijs een carrière kunnen opbouwen. Dit vindt het panel een uitstekende ontwikkeling. Als gezaghebbende wetenschappers vanuit een positie als universitair hoofddocent coördinerende functies in het onderwijs bekleden, kan dit zeker een kwaliteitsimpuls opleveren.

Begeleiding van studenten en opleidingsspecifieke voorzieningen

De Leidse psychologiestudenten zijn over het algemeen tevreden over hun begeleiding, heeft het panel geconstateerd. Ze hebben het gevoel dat ze 'altijd naar iemand toe kunnen'. Voor propedeusestudenten fungeert de tutor van het vak 'Academische vaardigheden' als steun en toeverlaat. In het tweede jaar neemt de mentor (dit is de docent die het vak 'Perspectief op carrièreplanning' begeleidt) deze rol over. Dit vak is een antwoord op de vraag van studenten naar een betere voorbereiding op beroepskeuze en het veroveren van een plaats op de arbeidsmarkt. Het vak staat nog in de kinderschoenen en het instituut is druk bezig de vorm en inhoud van deze cursus te optimaliseren. De masterspecialisaties verschillen in de wijze waarop ze hun studenten ondersteunen, maar in principe krijgen studenten tweemaal per studiejaar de gelegenheid tot een gesprek met hun mentor.

In 2016 heeft het Instituut Psychologie samen met het Instituut Pedagogische Wetenschappen het eerder genoemde Leids Universitair Behandel- en Expertisecentrum opgericht. De hoop is dat dit op den duur zal zorgen voor meer stageplekken, die zijn gekoppeld aan actueel wetenschappelijk onderzoek dat bij de universiteit wordt uitgevoerd. Een prettige voorziening is het (faculteitsbrede) Master Thesis Lab. Dit biedt studenten die met hun masterscriptie bezig zijn een plek om te werken

en andere masterstudenten in dezelfde fase te ontmoeten. Ook kunnen ze hier hulp krijgen bij het overwinnen van uitdagingen. Er is een begeleider aanwezig die eventueel gespecialiseerde hulp kan regelen, bijvoorbeeld een statistisch consult.

Blackboard is de ruggengraat van de informatievoorziening. Deze fungeert over het algemeen naar behoren. Studenten hebben er geen klachten over. Studenten worden goed voorgelicht over de opties die ze kunnen kiezen in hun studie. Zo is er tweemaal per jaar een plenaire, opleidingsbrede voorlichting over het plannen van het derde bachelorjaar en de masteropleiding, ook met het oog op beroepsperspectieven. Daarnaast geven de tien masterspecialisaties hun eigen voorlichting.

Verscheidenheid aan studenten

Het instituut streeft naar verscheidenheid in de studentenpopulatie. Net als bij andere psychologieopleidingen vermengen zich Nederlandse en buitenlandse studenten, met een verschillende vooropleiding en verschillende leeftijd. Op dit moment is de verscheidenheid in Leiden waarschijnlijk groter dan elders, omdat het instituut als enige in Nederland (buiten de Open Universiteit) een deeltijdopleiding Psychologie aanbiedt. Deze stelt ook studenten met een baan, omvangrijke zorgtaken of een andere opleiding in staat de studie te voltooien en zorgt voor een extra diverse leeromgeving. Wanneer de deeltijdopleiding in 2019 sluit, zal deze voorsprong in verscheidenheid wegvallen.

Kwaliteitszorg en inspraak studenten

Na afloop van elk tentamen wordt studenten gevraagd de cursus schriftelijk en anoniem te evalueren. De formulieren gaan terug naar de docent, die ze van commentaar voorziet. De cursusevaluaties plus docentreacties worden besproken tijdens de jaarlijkse intervisiebijeenkomsten, zodat docenten die eenzelfde cursus het volgend jaar gaan geven gebruik kunnen maken van de opmerkingen. Het panel vindt dit een mooi systeem. Door de enquêtes op een ander moment te verspreiden dan na een tentamen, zou misschien de respons kunnen worden verhoogd. Studenten gaven aan dat zij na een tentamen meestal snel weg willen en zien als risico dat de enquêteuitkomsten worden 'vervuild' door hoe een student het tentamen heeft gemaakt. Aan het einde van het derde bachelorjaar worden curriculumevaluaties gehouden, maar de respons hierop is laag. In 2017 deden ongeveer één op de zes studenten mee, wat mogelijk de uitkomst vertekent. Het panel raadt het instituut aan om zich te beraden op andere manieren en momenten van enquêteren, zodat het een accuraat en volledig beeld krijgt van hoe studenten de cursussen en het curriculum ervaren.

De Dubbeslagconferenties hebben het kwaliteitsbewustzijn, de collegialiteit en de innovatiekracht van het instituut versterkt. De jaarlijkse intervisiebijeenkomsten per jaarlaag zijn daarin de spil. Inspraak van studenten is georganiseerd via de Bachelor Opleidingscommissie (BOC) en de Master Opleidingscommissie (MOC). In beide hebben zowel docenten zitting als studenten, de laatste van zowel de Nederlandstalige als Engelstalige opleiding. De BOC en de MOC vergaderen elk achtmaal per academisch jaar. Beide commissies nemen systematisch de cursusevaluaties door en bij serieuze problemen kaarten zij die aan bij de betrokken coördinator. Leden van zowel de BOC als de MOC hebben tegenover het panel aangegeven dat zij weliswaar serieus genomen worden door het instituutsbestuur, maar dat zij stuiten op een behoudende mentaliteit. Veranderingen gaan zeker niet snel en soms moeten zaken bij herhaling worden aangekaart. Beide commissies vinden het daarnaast lastig hun achterban te bereiken. In gesprekken met studenten is het panel duidelijk geworden dat zij soms niet weten waar ze terecht kunnen als een college niet goed loopt. De commissies doen erg hun best hun zichtbaarheid te vergroten en studenten te overtuigen van de belangrijke rol die de BOC en de MOC hebben.

De BOC en de MOC zijn belangrijke en inspirerende gremia, omdat hierin van alle secties en masterspecialisaties een docent en een student vertegenwoordigd zijn. Dit zijn dus bij uitstek de plekken waar structureel over de grenzen van hetzij secties hetzij rol in de universiteit heen gekeken wordt. Vooral de MOC neemt in de ogen van het panel veel goede initiatieven om de opleiding te verbeteren en te harmoniseren. Per vergadering liggen thema's op tafel als: 'thesis manuals meer uniformeren', 'effect web-lectures' en 'informatievoorziening baankansen'.

Overwegingen

Bacheloropleiding

De visie van het Instituut Psychologie aan de Universiteit Leiden is dat haar belangrijkste kapitaal bestaat uit goede wetenschappers, met superieure, op actueel wetenschappelijk onderzoek gebaseerde kennis. Studenten profiteren hier het meest van als deze docenten zo vrij mogelijk worden gelaten in het verzorgen van hun onderwijs, binnen de randvoorwaarden die het instituut stelt. Het panel heeft gezien dat deze visie in de onderwijsomgeving goed en consequent is uitgewerkt. Het curriculum bestaat als het ware uit losse bouwstenen, waarbij elke bouwsteen een cursus is, gegeven door een deskundige en gepassioneerde docent. Studenten mogen van deze losse elementen zelf hun eigen toren bouwen. Niet alleen docenten, ook studenten krijgen dus veel vrijheid.

Het panel wil bij dit model toch enkele kanttekeningen maken.

Ten eerste een principiële-didactisch punt. Het allermoeilijkste in de psychologie, maar ook noodzakelijk om haar een vruchtbare wetenschap te maken, is het verbinden van inzichten uit de vele verschillende deelgebieden. Deze belangrijke maar zware verantwoordelijkheid wordt in het Leidse bachelorcurriculum volledig aan de student overgelaten. Er zijn geen cursussen waarin gereflecteerd wordt op of geoefend wordt met de samenhang tussen de disciplines en hoe deze relevant kan zijn voor het oplossen van problemen. Het panel raadt het instituut aan te onderzoeken of dit integrerende element in het curriculum kan worden ingebouwd. Meer samenhang in, of liever nog een logische opbouw van het curriculum acht het panel wenselijk.

Ten tweede een risico. Dat docenten de spil zijn waar de opleiding om draait, maakt deze ook kwetsbaar. Er is bewust gekozen voor zo min mogelijk centrale regievoering. Dit brengt als risico met zich mee dat inzichten en technieken waarvan is bewezen dat studenten er beter door gaan leren aan de opleiding voorbij gaan, althans niet consistent worden doorgevoerd. Denk bijvoorbeeld aan longitudinale leerlijnen, toepassingsgericht onderwijs, activerende werkvormen of persoonlijke feedback met behulp van geavanceerde ICT-instrumenten. Dit soort initiatieven krijgt alleen voet aan de grond bij individuele docenten die er warm voor lopen, wat een element van willekeur in zich draagt. De kwaliteit van de opleiding als geheel zou hier op den duur onder kunnen gaan leiden.

Ten derde een paradox. De Leidse bacheloropleiding nodigt uit om de eerste drie studiejaar de wetenschappelijke breedte te zoeken. Maar de paradox is dat meer dan de helft van de bachelors die hun opleiding in Leiden voortzetten, kiezen voor een van de klinische, toegepaste masterspecialisaties. Beantwoordt het wetenschappelijk georiënteerde bachelorcurriculum voldoende aan hun wensen en behoeften? Of zijn zij beter af met meer praktijkgerichte vakken? Het panel heeft dit niet kunnen vaststellen, maar het is wel een vraag waarover het instituut met zijn studenten in gesprek zou moeten gaan.

Een laatste kanttekening betreft de overgang van de bachelor- naar de masteropleiding. Veel studenten ervaren deze overgang als abrupt. In de masteropleiding worden beduidend hogere eisen gesteld dan in de bacheloropleiding. Het panel geeft het Instituut in overweging om deze verzwaring reeds in het derde bachelorjaar of nog eerder in te zetten, mogelijk in combinatie met het hierboven genoemde integrerende element, en om studenten goede voorlichting te geven. Waar mogelijk zou ook in de bacheloropleiding theorievorming kunnen worden gekoppeld aan toepassingen, zodat studenten worden uitgedaagd tot reflectie. Zo gaat voor de studenten die in Leiden blijven de bacheloropleiding soepeler over in de masteropleiding én het volle mastercurriculum kan iets worden ontlast.

Het panel heeft tijdens de visitatie gemerkt dat het instituut zelf al begonnen is aan hervormingen op sommige van bovengenoemde punten. De Dubbelslagconferenties waren hiervoor het startpunt. Meer overleg tussen docenten, meer oog voor de samenhang in het curriculum, intensivering van het onderwijs, herziening van het bko-traject en aandacht voor arbeidsmarktorientatie waren nodig

en zijn effectief in gang gezet. Het curriculum is uitdagender en interessanter geworden. Ook de online matching fungeert uitstekend. Door aspirant-studenten opdrachten te laten maken, krijgen zij een realistisch beeld van hun geschiktheid voor de opleiding.

Het panel beveelt het instituut van harte aan om op de ingeslagen weg van professionalisering door te gaan. Het besluit van de Universiteit Leiden dat wetenschappers met hart voor onderwijs kunnen opklimmen in de academische hiërarchie door zich hierop toe te leggen juicht het panel toe, al komt het aan de late kant. Met gerespecteerde wetenschappers op sleutelposities zal het makkelijker zijn om verdere professionalisering breed in te voeren. Het streven zou kunnen zijn om *zowel* de waardevolle Leidse tradities van onderzoeksgerichtheid en autonomie voor docenten te koesteren, *als* studenten te laten profiteren van bewezen effectieve inzichten en technologieën die de onderwijswetenschap voortbrengt. Het panel raadt het instituut aan om als pendant voor zijn visie op onderwijs ook een expliciete en breed gedragen visie op leren te ontwikkelen: hoe leren psychologiestudenten het beste en wat betekent dit voor de inrichting van de onderwijsleeromgeving? Integratie en toepassing van theoretische kennis zou daarbij een nieuwe focus kunnen zijn. Het huidige curriculum draait om studenten in de zin dat het inhoudelijk flexibel is, en dat studenten veel vrijheid hebben. Je zou dit een 'supermarktmodel' kunnen noemen. Maar studentgecentreerdheid kan ook op vele andere manieren worden ingevuld, gebruikmakend van inzichten uit de leerpsychologie en de onderwijswetenschappen.

Het panel beveelt het instituut daarnaast aan om bij verdere verbetering van de opleiding studenten als natuurlijke partners te zien. Op dit moment is de rol van studenten tamelijk klein en voelen zij zich nog niet echt uitgenodigd om over de inrichting van het curriculum mee te denken, stelt het panel vast. De initiatiefrijke en wervende opstelling van de beide opleidingscommissies zal hier hopelijk verandering in brengen. Het instituut zou dit kunnen ondersteunen door zelf actief de dialoog met studenten te zoeken.

Samenvattend heeft het panel waardering voor de academische gedrevenheid en inhoudelijke kwaliteit die de bacheloropleiding kenmerkt. Wel zijn er zorgen over het gebrek aan samenhang tussen studieonderdelen, het gebrek aan centrale regievoering en de eenzijdige nadruk op een academisch profiel, die ten koste gaat van de voorbereiding op de klinische richtingen. De vernieuwingen die het instituut heeft doorgevoerd na de Dubbelslagconferenties zijn een belangrijke en noodzakelijke stap in de richting van meer overleg, meer sturing en meer coherentie. Het panel is er tijdens zijn visitatie van overtuigd geraakt dat het instituut effectief een professionaliseringslag in gang heeft gezet, wat ook blijkt uit de intensivering van het curriculum en voorzichtige experimenten met onderwijsinnovatie. Dit – in combinatie met de gebleken studeerbaarheid van het bachelorcurriculum – is reden om de opleiding op standaard 2 toch als voldoende te beoordelen. Het panel adviseert het instituut wel met nadruk om de ingezette professionaliseringslag door te zetten, met gerenommeerde wetenschappers op sleutelposities en in samenspraak met studenten.

Masteropleiding

In de eenjarige masteropleiding Psychologie van de Universiteit Leiden wordt een prijs betaald voor de breedte en keuzevrijheid in de bacheloropleiding. Alle professionele kennis, vaardigheden en beginnerservaring die studenten nodig hebben om een start te maken op de arbeidsmarkt moeten hier in één jaar passen. Dat is geheel in de geest van de Wet op het hoger onderwijs, maar het wringt, zeker voor de klinische specialisaties. Met de stages zit het instituut klem tussen enerzijds de wensen van stagegevers en studenten en anderzijds de studeerbaarheid van het curriculum. Het panel stelt vast dat het instituut zich op vele fronten inzet om hier een oplossing voor te vinden. De oplossing die nu gekozen is (stagewerkzaamheden waarmee de student de curriculaire duur van de stage overschrijdt vallen buiten de opleiding en worden niet begeleid) kan het panel echter niet anders beschouwen dan als een noodgreep, die geen echt soelaas biedt voor een prangend probleem waar bijna alle Nederlandse psychologieopleidingen mee worstelen. Een echte oplossing moet nog gevonden worden.

Dankzij de verwevenheid tussen onderwijs en onderzoek die het Leidse Instituut Psychologie hoog in zijn vaandel heeft staan, is de scriptiebegeleiding van hoge kwaliteit, constateert het panel. Studenten zijn weliswaar niet vrij om hun eigen onderwerp te kiezen en moeten zich aansluiten bij het onderzoek van de docenten, maar daar staat tegenover dat ze profiteren van de gespecialiseerde expertise van docenten, en van hun enthousiasme voor 'hun' onderwerp. Het Leidse model werpt hier zijn vruchten af, ziet het panel. Het zou mooi zijn als studenten ook zelf een onderwerp voor hun masterscriptie konden kiezen, maar het panel kan billijken dat die met 646 masterstudenten misschien niet uitvoerbaar is.

Zoals de jaarlijkse intervisiebijeenkomsten en het werk van de Bachelor Opleidingscommissie in de ogen van het panel belangrijke factoren zijn in de verdere professionalisering van het bacheloronderwijs, net zo belangrijk zijn de jaarlijkse werkconferenties en voortvarende opstelling van de Master Opleidingscommissie voor de harmonisatie het masteronderwijs. Aangezien docenten en studenten van alle masterspecialisaties elkaar hier regelmatig ontmoeten, en de MOC ook het initiatief neemt tot thematische sectieoverstijgende taakgroepen, is dit gremium bij uitstek de plek waar bruggen worden geslagen, oplossingen worden gezocht voor gezamenlijke problemen, en procedures op elkaar worden afgestemd. Het panel juicht deze ontwikkeling van harte toe. De verschillende specialisaties leiden immers op voor één Leids masterdiploma Psychologie. Het is daarom wenselijk dat de specialisaties geen eilanden zijn, maar dat ze van elkaar leren en naar elkaar toe groeien.

Samenvattend constateert het panel dat de Leidse masteropleiding Psychologie op standaard 2 ruim voldoende presteert door intensieve begeleiding van deskundige docenten. Het panel juicht toe dat docenten en studenten van alle masterspecialisaties samen optrekken om de opleiding te harmoniseren en verder te verbeteren. Het stelt vast dat de studeerbaarheid van de masteropleiding te wensen overlaat. De opleiding doet er veel aan om dit te verbeteren, maar heeft nog geen definitieve oplossing gevonden, evenmin als de meeste andere Nederlandse psychologieopleidingen. Desondanks constateert het panel dat de opleiding voldoet aan de kwaliteitseisen die aan een masteropleiding Psychologie gesteld mogen worden.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: het panel beoordeelt Standaard 2 als voldoende.

Masteropleiding Psychology: het panel beoordeelt Standaard 2 als voldoende.

Standaard 3: Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Toelichting:

De beoordeling is valide, betrouwbaar en voldoende onafhankelijk. De eisen zijn helder voor de studenten. De kwaliteit van de tentaminering en examinering wordt voldoende gewaarborgd en voldoet aan de wettelijke deugdelijkheidsvereisten. De toetsen ondersteunen het eigen leerproces van de student.

Bevindingen

Bachelor- en masteropleiding

Het panel stelt vast dat sinds de Dubbelslagconferenties en mede naar aanleiding van het advies van het vorige visitatiepanel het Instituut Psychologie zijn systeem van toetsing aanzienlijk heeft verbeterd. Er is een toetsplan, de toetsvormen zijn gevarieerder dan in het verleden, de beoordeling van eindwerken is gestandaardiseerd en geharmoniseerd, plagiaat wordt aangepakt en de rol van de Examencommissie is versterkt.

Het toetsplan legt voor beide opleidingen per cursus vast op welk type beoogde leerresultaten de cursus zich richt (bijv.: 'kennis en inzicht', 'toepassing van kennis en inzicht' etc.), welke werkvormen worden ingezet (bijv.: ' hoorcollege', of ' hoorcollege en werkgroep') en hoe er wordt getoetst (bijv.: 'werkgroepopdrachten en multiple choice tentamen', of 'paper en tentamen met open vragen'). Dit geeft overzicht. In alle cursussen van zowel de bachelor- als masteropleiding geldt dat de stof op ten minste twee manieren wordt getoetst. Daarnaast bevatten de tentamens van alle specialisatiecursussen en keuzevakken minstens enkele open vragen. De verschuiving van uitsluitend meerkeuzetentamens naar meer open toetsvormen (in combinatie met de invoering van werkgroepen) heeft het bachelorcurriculum uitdagender en stimulerender gemaakt. Uit gesprekken met alumni heeft het panel kunnen vaststellen dat bachelorstudenten enkele jaren geleden nog konden volstaan met het bestuderen van samenvattingen, waarna zij de multiple choice tentamens met succes aflegden. Een dergelijke extensieve studiewijze is nu niet meer mogelijk; dat vindt het panel een significante vooruitgang.

Net als bij het inrichten van de cursussen beschouwt het instituut ook op het gebied van toetsing docenten als dé specialisten op hun eigen terrein en krijgen zij veel vrijheid. Docenten worden in hun rol van examinerator wel goed ondersteund. Er is een medewerkersgids en een medewerkerswebsite met richtlijnen voor het maken en beoordelen van toetsen, toetsing staat op het programma tijdens de jaarlijkse intervisiebijeenkomsten en toetsinstructie is onderdeel van de cursus die opleidt tot de basiskwalificatie onderwijs. Als er toch nog onduidelijkheden zijn, fungeert de Examencommissie als vraagbaak. Ook stuurt de Examencommissie alle examinatoren aan het begin van elk studiejaar een aanstellingsbrief, waarin zij expliciet op hun verantwoordelijkheid voor de toetskwaliteit worden gewezen, duidelijke geïnformeerd worden over gangbare procedures en doorverwezen naar relevante informatiebronnen. Vaker dan in het verleden worden tentamens ontwikkeld in teams van docenten. Dit 'vier-ogenprincipe' is sinds 2015 voorgeschreven in de Regels en Richtlijnen van de Examencommissie en wordt, naar het instituut het panel heeft verzekerd, op aandringen van het opleidingsbestuur en de Examencommissie door steeds meer docenten nageleefd.

Studenten kunnen binnen een cursus cijfers met elkaar compenseren, maar niet een onvoldoende voor één cursus compenseren met een goed cijfer voor een andere cursus. Een onvoldoende gemaakt tentamen mogen studenten herkansen. Formeel is er geen grens aan het aantal herkansingen, maar in de praktijk wordt dit recht toch enigszins ingeperkt. Dit gebeurt door ingangseisen zoals het bindend studieadvies, dat voorschrijft dat studenten in het eerste jaar negen van de twaalf studieonderdelen met succes moeten hebben afgerond. Aangezien elk studieonderdeel maar tweemaal een tentamen aanbiedt, moeten studenten zo toch regelmatig een tentamen halen. Het panel heeft tijdens de visitatie geopperd dat zo'n ruimhartig recht op herkansingen uitstelgedrag in de hand kan werken. De Examencommissie heeft hier tegenovergesteld dat een strenger herkansingsbeleid tot veel discussie zal leiden en dat studenten nu eenmaal veel nevenactiviteiten hebben en daarom flexibiliteit in het curriculum zeer op prijs stellen. Het panel kan deze overweging billijken, ook gezien het studierendement, dat goed is. Gelet op deze argumenten zou de opleiding echter ook kunnen overwegen meer tentamengelegheden aan te bieden, terwijl het aantal voor een student te gebruiken tentamenkansen gehandhaafd blijft.

Het instituut hanteert voor tentamens een termijn van vijftien werkdagen om de uitslag te publiceren in het studievoortgangstelsel uSis. Tot teleurstelling van studenten wordt niet altijd aan deze norm voldaan. De Examencommissie spreekt de docenten daarop aan, op dit moment wordt universiteitsbreed geteld bij hoe veel tentamens de norm niet wordt gehaald. In sommige gevallen is de termijn overschreden omdat de (psychometrische) analyse van de meerkeuzevragen en in de meeste gevallen ook open vragen aanleiding kan geven tot aanpassing van de beoordelingen. Het her-beoordelen van open vragen kost veel tijd, vooral bij tentamens voor zeer grote aantallen studenten. De Examencommissie monitort de teruggave van tentamens en stuurt een herinnering als de termijn van vijftien dagen overschreden wordt. Het panel heeft begrip voor deze gang van zaken, meent dat psychometrische analyse de validiteit van de tentamens ten goede komt, neemt bovendien in aanmerking dat het instituut véél tentamens geeft, en alle geconcentreerd aan het eind

van een cursusblok. Tegen deze achtergrond vindt het incidentele late teruggave van tentamens verdedigbaar.

Het panel heeft vastgesteld dat de beoordeling van zowel bachelor- als masterscripties transparant en adequaat verloopt. In 2013 heeft de Examencommissie de beoordelingsprocedure voor scripties geformaliseerd en geharmoniseerd. Sindsdien beoordelen de begeleider en een onafhankelijke tweede examinerator de scriptie aan de hand van vaste criteria. Minimaal één van hen beiden is gepromoveerd. Na hun onafhankelijke beoordeling bepalen beide examineratoren gezamenlijk het eindcijfer. Het panel vindt dit een toereikende procedure en waardeert dat de Examencommissie deze heeft vastgesteld. Bij de steekproef uit de eindwerken bleken de oordelen van de examineratoren grotendeels overeen te komen met die van het panel. Het panel vond de beoordelingen degelijk, objectief en realistisch. Helaas wordt het eindcijfer op de beoordelingsformulieren niet of nauwelijks toegelicht, maar naar het panel bij zijn visitatie heeft vernomen gebeurt dit wel mondeling tijdens het eindgesprek. Docent en student lopen dan het beoordelingsformulier samen langs. Dit vindt het panel een acceptabele werkwijze.

De Examencommissie heeft het initiatief genomen tot een actief beleid tegen plagiaat. Alle eerstejaars- en premasterstudenten nemen verplicht deel aan een 'plagiaatquiz'. Hierin leren zij verschillende vormen van plagiaat te herkennen en literatuurverwijzingen correct te gebruiken. Als gevolg van het maken en ondertekenen van de quiz kunnen studenten zich in de rest van hun studietijd niet beroepen op onwetendheid en kan plagiaat stevig worden aangepakt. Dit gebeurt ook. Bij selectief 'knippen en plakken' moet de student haar of zijn opdracht opnieuw inleveren en krijgt hiervoor maximaal een 5,5. Bij 'overschrijven zonder bronvermelding' volgt een strenge reprimande, krijgt de student een 1 en wordt zij of hij voor de rest van de opleiding uitgesloten van distinctie. Ook studenten die anderen in de gelegenheid stellen hun werk te kopiëren krijgen een stevig onderhoud. Het panel heeft veel waardering voor dit protocol.

Het is het panel opgevallen dat de toetsing in het cursorisch onderwijs nog veel is gericht op het behalen van cijfers. De toetsing is met andere woorden overwegend summatief. Op papier heeft formatieve toetsing (leren om te leren) de summatieve toetsing deels vervangen, maar het panel stelt op grond van de bestudeerde materialen en gesprekken met studenten vast dat dit in de praktijk nog slechts zeer ten dele van de grond is gekomen. Dit geldt in elk geval voor formatieve toetsing in de vorm van persoonlijke feedback op opdrachten, wat iets anders is dan het diagnostisch afnemen van een toets om te bepalen waar de student staat ten opzichte van de summatieve toets. Duidelijke uitzonderingen hierop zijn de projecten die toeleiden naar de bachelor- en masterscripties. Hier krijgen studenten wél veel individuele feedback, waar ze zeer tevreden over zijn.

Examencommissie

Het Instituut Psychologie beschikt over één Examencommissie, die toeziet op de toetskwaliteit van alle drie de opleidingen (bachelor- en masteropleiding Psychologie en researchmaster Psychologie). Alle secties van het instituut zijn in de Examencommissie door een staf lid vertegenwoordigd. De commissie wordt aangevuld met een extern lid, afkomstig van de Universiteit Utrecht, en kan een beroep doen op juridische expertise die bij het instituut aanwezig is. De voorzitter en secretaris van de Examencommissie overleggen wekelijks met elkaar over lopende zaken en binnengekomen vragen en klachten. Zij handelt die af volgens hiertoe ontwikkelde protocollen en beslisbomen.

De Examencommissie monitort de zak-slaagpercentages van de tentamens en zet deze af tegen de richtlijnen van de NVAO. Ook neemt zij steekproeven uit tentamens en herbeoordeelt een tiende van alle scripties. Het externe commissielid kijkt hierbij mee. Van deze screening wordt een verslag gemaakt en als de commissie stuit op onregelmatigheden of verbeterpunten, bespreekt zij deze met de opleidingsdirecteur.

De Examencommissie werkt goed samen met anderen, zowel binnen het instituut als daarbuiten. Zij overlegt regelmatig met de opleidingsdirecteur en de Opleidingscommissie, stuurt het Onderwijs Service Centrum aan rond de archivering van tentamens, antwoordmodellen, toetsmatrijzen etc., neemt deel aan de intervisiebijeenkomsten, en overlegt regelmatig met andere examencommissies van de Universiteit Leiden of van andere universiteiten. Bij deze vergaderingen en cursussen komen nieuwe trends voorbij en worden gemeenschappelijke oplossingen gezocht voor gedeelde uitdagingen.

Naast haar toezichthoudende en adviserende rol, heeft de Examencommissie ook tal van initiatieven genomen om de kwaliteitszorg rond toetsing te verbeteren. Zo heeft zij een toetsplan en toetsmatrijzen ontwikkeld, de scriptiebeoordeling voor het hele instituut geformaliseerd en geharmoniseerd, een krachtig antiplagiatbeleid ingezet, de procedures voor het innemen van tentamens aangescherpt, kandidaten verboden tijdens het tentamen een smartwatch te dragen en de criteria voor *cum laudes* geëxpliciteerd.

De Examencommissie heeft de kwaliteitszorg rondom toetsing een flinke impuls gegeven. In het gesprek tijdens de visitatie kwam naar voren dat zij zich hierbij voortdurend bewust is van het zoeken naar evenwicht: de toetsing moet uiteraard zorgvuldig en snel gebeuren, maar docenten moeten niet te zwaar belast worden. Er is veel vertrouwen in de deskundigheid van de examinatoren, maar sommige principes zijn zo belangrijk dat zij toch moeten worden geformaliseerd. De Examencommissie manoeuvreert hierin over het algemeen zorgvuldig, vindt het panel.

Overwegingen

Bachelor- en masteropleiding

Het panel is zich ervan bewust dat in de Leidse academische cultuur centrale sturing van en voorgeschreven procedures voor docenten al snel worden opgevat als 'georganiseerd wantrouwen'. Desondanks is het instituut er de afgelopen jaren in geslaagd het systeem van toetsing meer te harmoniseren en te formaliseren. Het panel wil graag grote waardering uitspreken voor deze prestatie. Het is ervan overtuigd dat de gevarieerde toetsvormen, meer open vragen, het overzichtelijke toetsplan, de heldere beoordelingsprocedures en de zero-tolerance voor plagiaat het toetssysteem voor studenten en docenten stimulerender, transparanter, werkbaarder en betrouwbaarder hebben gemaakt.

In het bijzonder is het panel onder de indruk van de rol die de Examencommissie bij deze noodzakelijke vernieuwingen heeft gespeeld. De commissie is uitstekend voor haar taak toegerust, weet zowel proactief als reactief precies waar zij mee bezig is, neemt initiatieven en weet die tot een goed einde te brengen. Bovendien werkt de Examencommissie goed samen, waardoor zij haar draagvlak heeft weten te vergroten.

Over het algemeen vindt het panel het systeem van toetsing nu goed op orde. Twee kanttekeningen wil het nog wel maken.

Ten eerste signaleert het panel dat er wel erg veel nadruk ligt op summatieve toetsing in de zin van 'slagen voor tentamens' en 'cijfers halen'. Het panel geeft het instituut in overweging formatieve toetsing breder op te vatten dan als diagnostisch instrument ter voorbereiding op de tentamens. Formatieve toetsing heeft meer leeropbrengst wanneer studenten persoonlijke feedback krijgen op gemaakte opdrachten of andere inspanningen. De vruchtbare werkrelatie tussen studenten en docent die ontstaat in de scriptiefase en die in Leiden extra vruchtbaar is door de verwevenheid van onderwijs en onderzoek zou op kleinere schaal ook op andere studiemomenten kunnen worden herhaald. Mogelijk bieden zulke momenten de gelegenheid elementen uit verschillende vakken met elkaar te integreren, een gelegenheid die nu in het bachelorcurriculum naar het oordeel van het panel nog te weinig aanwezig is.

Een tweede kanttekening betreft het vier-ogenprincipe bij het maken en afnemen van tentamens. Dit principe wil zeggen dat niet één docent hiervoor verantwoordelijk is, maar dat zij of hij hierbij samenwerkt met één of meer collega's. Dit principe is nu bij het Instituut Psychologie een 'gedeeld gebruik', wat wil zeggen dat de meeste stafleden zich eraan houden. Maar voorgeschreven is het niet. Het panel meent dat met het oog op betrouwbaarheid en onafhankelijkheid het vier-ogenprincipe belangrijk genoeg is om wél als verplichting vast te leggen en raadt het instituut aan dit te doen.

Samenvattend oordeelt het panel dat de bacheloropleiding en de masteropleiding Psychologie aan de Universiteit Leiden sinds 2012 veel aan kwaliteit gewonnen hebben en dat zij zonder meer voldoen aan de eisen die aan een wetenschappelijke opleiding Psychologie gesteld mogen worden. De opleiding onderscheidt zich door een zeer voortvarende Examencommissie en een uitstekend beleid ter preventie en sanctionering van plagiaat. Het panel beveelt het instituut aan meer in te zetten op formatieve toetsing (als vormend, niet als diagnostisch instrument) en om het vier-ogenprincipe bij het opstellen en afnemen van toetsen formeel vast te leggen.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: het panel beoordeelt Standaard 3 als voldoende

Masteropleiding Psychology: het panel beoordeelt Standaard 3 als voldoende

Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Toelichting:

Het realiseren van de beoogde leerresultaten blijkt uit de uitkomsten van toetsen, de eindwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren.

Bevindingen

Bacheloropleiding

De garantie dat studenten pas hun bachelorgraad kunnen behalen als ze aan de beoogde eindkwalificaties voldoen is verankerd in het toetsplan. In hun eindwerken laten studenten zien dat ze de vereiste kennis en vaardigheden in huis hebben. Het panel heeft vertrouwen in deze constructie. Ook de Examencommissie constateert op grond van de tienprocents-steekproef uit de bachelorscripties dat de beoogde leerresultaten worden behaald. Het panel zelf heeft eveneens een steekproef van de bachelorscripties gezien en vond het niveau daarvan in orde. Het panel oordeelt dat er voldoende aanwijzingen zijn om vast te stellen dat de bacheloropleiding Psychologie van de Universiteit Leiden de beoogde leerresultaten weet te realiseren. De bachelorstudenten beschikken over voldoende kennis om de masteropleiding aan te kunnen. Wel beschouwen ze die overgang als een grote stap, zoals onder standaard 2 is beschreven.

De keuzes die het instituut heeft gemaakt, werken zowel negatief als positief door in de masteropleiding en verdere toekomst van de student. De bacheloropleiding is overwegend wetenschappelijk-academisch. Professionele vaardigheden komen pas in de masteropleiding uitgebreid aan bod, en dan noodzakelijkerwijs minder dan bij opleidingen die kiezen voor een vroege specialisatie. Dit heeft enerzijds tot gevolg dat studenten met een Leids bachelordiploma tijdens hun masterstage het gevoel hebben in dit opzicht tekort te schieten. Het panel heeft tijdens de visitatie in menig stageverslag gelezen dat studenten weinig relatie zagen tussen het geleerde en de praktijksituatie, dat zij vaardigheden ontbeerden en zich hierover onzeker voelden. Anderzijds betekent het feit dat studenten in hun derde bachelorjaar verplicht drie specialisatievakken hebben

gevolgd dat ze goed weten welke masterspecialisatie het beste bij hen past. Het panel heeft bijvoorbeeld studenten gesproken die aanvankelijk vastbesloten waren een bepaalde masterspecialisatie te kiezen, maar die door een van de specialisatiecursussen op andere gedachten werden gebracht en daar achteraf blij mee zijn. Alumni gaven aan dat de bewuste en goed geïnformeerde keuze voor een masteropleiding hen ook heeft geholpen in sollicitatieprocedures, doordat ze heel expliciet konden benoemen wat hen aansprak in de gekozen masterspecialisatie, afgezet tegen andere specialisaties.

De drie specialisatievakken betekenen ook dat de Leidse bachelors, zeker degenen die de Engelstalige opleiding volgen, bij praktisch alle Europese masteropleidingen terechtkunnen. Wel is voor enkele Nederlandse opleidingen met een vroege specialisatie een schakelprogramma nodig.

Masteropleiding

Ook voor de masteropleiding garandeert een toetsplan dat studenten pas een diploma krijgen als ze de beoogde leerresultaten hebben gerealiseerd. In aanvulling hierop concludeert de Examencommissie op grond van haar steekproef uit de masterscripties dat dit inderdaad het geval is. Het panel onderschrijft dit op grond van zijn eigen steekproef. De masterscripties maken een serieuze indruk. Het niveau is over het algemeen goed en de stijl en omvang doen denken aan een wetenschappelijk artikel.

Het Instituut Psychologie houdt zelf niet bij hoe het zijn alumni vergaat na het afstuderen. Wel geeft de Nationale Alumni Enquête Psychologie daar enig zicht op, zij het dat de respons op deze enquête slechts 25 procent was. Van deze respondenten had 58 procent van de in Leiden afgestudeerde psychologiemasters binnen een jaar een baan op masterniveau kunnen vinden. Dat is een goed resultaat, al is gezien de lage response-rate onduidelijk hoe representatief het is.

De alumni die het panel heeft gesproken, tonen zich tevreden met de brede academische opleiding die ze in Leiden hebben genoten. Zij menen dat ze zich in een collegiale omgeving soms onderscheiden door hun wetenschappelijke blik. 'Leidse psychologen zijn inhoudelijk en statistisch goed onderlegd, we roepen niet zomaar iets zonder dat daar een feitelijke basis voor is', aldus een alumnus. Sommige alumni stellen dat de beroepen waar psychologen in terechtkomen zo verschillend zijn, dat de universiteit ze daar toch niet voor kan opleiden. Ze vinden het dan ook niet erg dat de Leidse opleiding relatief weinig ruimte heeft voor voorbereiding op de arbeidsmarkt, en geven de voorkeur aan een breed fundament. Ze verwachten daar veel plezier van te hebben in hun beroepspraktijk als psycholoog, in welke rol ze ook terechtkomen. Deze perceptie sluit naadloos aan bij de visie van het instituut zelf. Omdat er echter ook veel studenten zijn die wél graag een nauwere aansluiting van de opleiding op de arbeidsmarkt zouden zien, besteedt het instituut hier toch aandacht aan. Zo was 'aansluiting op de arbeidsmarkt' een thema tijdens de werkconferentie voor masterdocenten en -studenten in 2017. Besloten is toen dat in het cursorisch masteronderwijs per studieonderdeel ten minste één leerdoel (met bijbehorende toetsvorm en werkvorm) wordt geëxpliciteerd dat rechtstreeks op de beroepspraktijk betrekking heeft.

Overwegingen

Bacheloropleiding

Het panel constateert dat de bacheloropleiding psychologie studenten aflevert die de beoogde leerresultaten daadwerkelijk hebben laten zien. Zoals onder standaard 2 beschreven zou de aansluiting van de bachelor- op de masteropleiding nog wel soepeler kunnen worden gemaakt. Het gaat hierbij dan niet om het kennisniveau, maar om studiecultuur: de eisen die gesteld worden en het soort van leren.

De brede wetenschappelijk-academische opleiding zorgt er enerzijds voor dat studenten zich nog onzeker voelen als zij bijvoorbeeld in hun stage met de beroepspraktijk worden geconfronteerd. Dat laatste hoeft overigens op zich niet erg te zijn, daar is de stage voor. Anderzijds levert de opleiding

bachelors af die goed weten wat ze wel en niet willen, doordat ze met de drie verplichte specialisatievakken verschillende deeldomeinen van de psychologie beter hebben leren kennen. Het panel vindt het goed dat studenten in Nederland voor een dergelijke bacheloropleiding kunnen kiezen. Zeker voor hen die geïnteresseerd zijn in psychologie maar nog niet zo goed weten welke kant ze daarbinnen op willen, is de Leidse opleiding heel geschikt. Het panel stelt vast dat in voorlichting en matching een duidelijk beeld geschetst wordt van wat de opleiding wel en niet biedt. Studenten weten dus precies waar ze aan beginnen, omarmen de voordelen en nemen de eventuele nadelen op de koop toe.

Het panel constateert dat de bacheloropleiding Psychologie van de Universiteit Leiden op standaard 4 voldoet aan de eisen die aan een wetenschappelijke bacheloropleiding Psychologie gesteld mogen worden.

Masteropleiding

Het panel heeft waargenomen dat de masteropleiding psychologie van de Universiteit Leiden masterstudenten aflevert die de beoogde leerresultaten daadwerkelijk hebben laten zien. Het niveau van de masterscripties vindt het panel over het algemeen goed.

Waar het panel onder standaard 1 het instituut aanraadt om via een werkveldadviesraad de banden met het beroepenveld van psychologen aan te halen, ook voor de niet-klinische specialisaties, zou het dit advies hier willen aanvullen. Het instituut zou er in de ogen van het panel goed aan doen om op de een of andere manier zelf de alumni te volgen in hun verdere carrière. Op zijn minst kunnen zij worden uitgenodigd om contact te onderhouden met de alma mater. Gedachtenwisselingen met alumni zullen het instituut waardevolle informatie opleveren over hoe de opleiding doorwerkt in de beroepspraktijk, wat vooral behouden en wat eventueel verbeterd moet worden. Bovendien leveren contacten met alumni misschien weer aanknopingspunten op voor de stageplekken waar zoveel behoefte aan is.

De Leidse alumni die het panel heeft gesproken kijken tevreden terug op hun opleiding. Omdat de roep om een betere aansluiting op de arbeidsmarkt net als bij veel andere Nederlandse psychologieopleidingen ook in Leiden persistent is, vindt het panel het verstandig dat het instituut zijn studenten hierin tegemoetkomt. De oplossing met ten minste één expliciet praktijkgericht leerdoel per studieonderdeel vindt het panel uitstekend.

Het panel stelt vast dat de masteropleiding Psychologie van de Universiteit Leiden op standaard 4 voldoet aan de eisen die aan een wetenschappelijke bacheloropleiding Psychologie gesteld mogen worden.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: het panel beoordeelt Standaard 4 als voldoende

Masteropleiding Psychology: het panel beoordeelt Standaard 4 als voldoende

ALGEMEEN EINDOORDEEL

Conclusie

Het panel beoordeelt de *bacheloropleiding Psychologie* als voldoende

Het panel beoordeelt de *masteropleiding Psychology* als voldoende

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: DOMEINSPECIFIEK REFERENTIEKADER

1. Inleiding

Voorafgaand aan de visitatie van de psychologieopleidingen in Nederland heeft de Kamer Psychologie, het disciplineoverlegorgaan van de VSNU, de criteria vastgelegd waaraan naar haar oordeel de academische bachelor- en masteropleiding moeten voldoen. Zij heeft daarbij aansluiting gezocht bij de uitgangspunten van de eerdere visitatiecommissies, die respectievelijk in 1988, 1994, 2000, 2006 en 2012 de opleidingen hebben beoordeeld. De criteria sluiten tevens aan op het NIP-rapport 'De kwaliteit van de psychologiebeoefening' (NIP, 1995). Daarnaast hebben we ons bij het opstellen van de criteria rekenschap gegeven van de EuroPsy criteria (EFPA, 2015). Hierbij dient aangetekend te worden dat deze laatste uitgaan van een driejarige bachelor- en een tweejarige masteropleiding. In Nederland is gepoogd in navolging van andere Europese landen ook accreditatie te verkrijgen voor het verzorgen van een tweejarige masteropleiding voor (deelgebieden van de) psychologie. Diverse aanvragen werden weliswaar goed beoordeeld door de NVAO maar niet doelmatig bevonden door het ministerie van Onderwijs. Het ministerie beriep zich o.a. op het argument dat de vierjarige opleidingen als van voldoende niveau zijn beoordeeld en meent daarnaast dat er geen bezwaar is tegen het opnemen van specialistische studieonderdelen in de bachelorfase.

Bij de bacheloropleiding psychologie gaat het om een disciplinegeoriënteerde bachelor waarbij in de meeste gevallen sprake zal zijn van doorstroom naar een masteropleiding in een subdiscipline van de psychologie (zie de nota 'Naar een open hoger onderwijs' van het ministerie van Onderwijs, november 2000). Voor de zelfstandige beroepsuitoefening als psycholoog zal de driejarige bacheloropleiding in de psychologie geen civiel effect hebben, omdat het competentieniveau na drie jaar hiervoor te beperkt is. De nadruk in de bacheloropleiding psychologie ligt op disciplinaire academische vorming en globale kennisverwerving. De bacheloropleiding psychologie biedt daarmee een uitstekende basis om door te kunnen stromen naar een masteropleiding psychologie of naar een andere (aanpalende) masteropleiding. In nauwe aansluiting op de bacheloropleiding psychologie is de 1-jarige masteropleiding psychologie een noodzakelijke voorwaarde voor de zelfstandige beroepsuitoefening als psycholoog. Daarentegen zijn de tweejarige researchmasteropleidingen psychologie of multidisciplinaire researchmasteropleidingen, b.v. in cognitieve neurowetenschap, een noodzakelijke voorwaarde tot een verdere loopbaan in wetenschappelijk onderzoek.

In de bachelor-masterstructuur gaat het om twee afzonderlijke, eigenstandige opleidingen met ieder een eigen set doelstellingen en eindtermen. Daarbij wordt enerzijds verwacht dat de bachelor een behoorlijke keuzevrijheid kent (bijvoorbeeld in de vorm van een minor) en dat na afronding van de bachelor opnieuw kan worden nagedacht over de keuze van een master, eventueel in een andere richting of aan een andere universiteit. Anderzijds blijkt uit de argumentatie van het ministerie ten aanzien van de (on)doelmatigheid van een tweejarige masteropleiding psychologie, dat de bachelor- en masteropleiding juist in hun samenhang moeten worden gezien. De gewenste specialisatie en de voorbereiding op postacademisch onderwijs vindt immers plaats in bachelor- én masteropleiding tezamen. Daarmee verschaftte het ministerie de psychologieopleidingen een paradoxale opdracht, die heeft geresulteerd in een behoorlijke diversiteit tussen de Nederlandse psychologieopleidingen, waarbij vooral de omvang van de specialisatiefase en de omvang van de vrije keuzeruimte tussen opleidingen in de bachelorfase verschilt. Dit zal er toe leiden dat wanneer bachelorprogramma's met andere bachelorprogramma's worden vergeleken er aanzienlijke inhoudelijke verschillen worden gevonden. Dit geldt ook bij een onderlinge vergelijking van masterspecialisaties. Wanneer echter de bachelor- en masteropleiding als één geheel worden bekeken, zijn de Nederlandse opleidingen onderling goed vergelijkbaar. Ook is duidelijk dat er inhoudelijk weliswaar verschillen bestaan, maar dat over het te bereiken eindniveau grote eensgezindheid heerst. Verschillen in profilering zullen zowel tussen opleidingen als binnen opleidingen (bijvoorbeeld tussen verschillende masterspecialisaties) altijd aanwezig zijn. Van belang is daarom vooral ook het academisch niveau van de eindtermen van de verschillende bachelor- en masteropleidingen.

In verband hiermee heeft de Kamer Psychologie zich op het standpunt gesteld dat bij het formuleren van de criteria de bachelor- en masteropleiding een organisch op elkaar aansluitend geheel vormen.

Daarbij respecteert en accepteert zij verschillen die er in de afgelopen periode tussen de verschillende opleidingen psychologie zijn ontstaan ten aanzien van de omvang van de specialisatiefase en de omvang van de vrije keuzeruimte in de bachelorfase. Wel is de Kamer Psychologie van mening dat de bacheloropleiding psychologie - mede gezien de internationale eisen - overwegend uit psychologievakken en steunvakken moet bestaan.

2. Doelstelling en aard van de academische psychologieopleiding

Het uitgangspunt bij het opstellen van de criteria is dat de psychologie een zelfstandige opleiding is met eigen doelstellingen. Die doelstellingen zijn enerzijds ontleend aan het specifiek eigen disciplinaire karakter van de psychologie als wetenschap en anderzijds aan het veld van toepassingen waarop de opleiding studenten voorbereidt. Mede bepalend voor de identiteit van de psychologieopleiding is de internationale herkenbaarheid en erkenning ervan. In Europees kader is de studentmobiliteit in de periode 2010-2016 aanzienlijk toegenomen en diverse psychologieopleidingen bieden tevens bachelorprogramma's in het Engels aan.

In algemene zin richt de psychologie zich op de wetenschappelijke bestudering van gedrag en beleving van mensen (of dieren) in hun verhouding tot zichzelf en tot hun fysieke en sociale omgeving in een complexe, multiculturele samenleving. De psychologie is een biopsychosociale wetenschap. Observatie en analyse van intrapersoonlijke en interpersoonlijke processen dienen in samenhang te geschieden met enerzijds kennis over de biologische fundering van het gedrag en anderzijds over de fysieke en maatschappelijke context waarbinnen deze plaatsvinden. Dit geldt voor alle subdisciplines van de psychologie.

De aard van de psychologie brengt mee dat in deze discipline uiteenlopende analysemodellen worden gehanteerd voor de beschrijving en verklaring van bijvoorbeeld processen van neurofysiologische, intrapsychische, interindividuele, institutionele, technologische of culturele aard. Een belangrijke taak van de psychologie is dan ook verbanden te leggen tussen de verschillende verklaringsmodellen.

Er worden diverse methoden toegepast in de verschillende gebieden van de psychologie zoals de experimentele en de quasi-experimentele methode alsmede klinische observatie, neuro-imaging, fysiologische metingen en surveys en combinaties hiervan. Kennis van verschillende veelgebruikte methoden wordt van groot belang geacht voor de academisch geschoolde psycholoog.

De psychologieopleiding bereidt de studenten voor op de psychologische onderzoeks- en beroepspraktijk. Een specifiek kenmerk hiervan is dat psychologen, net zoals medici, beslissingen nemen die het (geestelijk) welzijn en functioneren van individuele personen in belangrijke mate kunnen bepalen. Kennis over de ethiek van onderzoek en professioneel handelen is daarom onontbeerlijk. Kennis en ervaring met ICT-middelen zoals ingezet bij zorg via internet (e-Health) is ook van groot belang.

3. Gevolgen voor de inhoud van de opleiding

Voorgaande uitgangspunten leiden ertoe dat de psychologieopleiding, naar het oordeel van de Kamer Psychologie, inhoudelijk tenminste de volgende componenten dient te omvatten. Daarbij dient te worden opgemerkt dat de genoemde componenten niet per se als afzonderlijke cursus in het curriculum moeten zijn terug te vinden. De componenten kunnen ook als onderdeel van (meerdere) andere studieonderdelen in het curriculum worden aangeboden.

In de Bachelorfase:

- a. inleidingen in de belangrijkste deelgebieden van de psychologie, met name de biologische psychologie, de cognitieve psychologie, de ontwikkelingspsychologie, de sociale psychologie, psychodiagnostiek en psychopathologie.
- b. de steungebieden: geschiedenis van de psychologie, wetenschapsfilosofie, ethiek, methodenleer en data-analyse en statistiek;
- c. onderwijs en oefening in de methoden van de psychologische wetenschap en het psychologische onderzoek (doorlopen van de empirische cyclus) en van de beroepspraktijk; de mogelijkheid om

(indien relevant en gewenst) een stevige basis te leggen om in de masterfase te kunnen voldoen aan de eisen voor de Basisaantekening Psychodiagnostiek van het NIP en de toegangskwalificatie tot de postacademische opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog, psychotherapeut, klinisch neuropsycholoog of schoolpsycholoog;

d. naast globale kennis van de belangrijkste fundamentele deelgebieden ook globale kennis van de belangrijkste toepassingsgebieden die in de betreffende opleiding worden aangeboden;

e. een bachelorthese, hetzij een verslag van een literatuuronderzoek, hetzij een verslag van een (klein) empirisch onderzoek.

In de Masterfase:

a. inhoudelijke, specialistische kennis, afhankelijk van de masterspecialisatie;

b. gesuperviseerde praktijk- en/of onderzoeksstage;

c. (indien relevant en gewenst, mede afhankelijk van de masterspecialisatie) verdere oefening in vaardigheden voor de beroepspraktijk, zodanig dat daarmee voldaan wordt aan de eisen voor de Basisaantekening Psychodiagnostiek van het NIP en de toegangskwalificatie tot de postacademische opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog, psychotherapeut, klinisch neuropsycholoog of schoolpsycholoog;

d. een masterthese: opzet, uitvoering en rapportage van een empirisch en/of analytisch onderzoek waarbij sprake is van een mate van zelfstandigheid.

4. Bestuurlijke en organisatorische randvoorwaarden

De Kamer Psychologie neemt als uitgangspunt dat het eigen karakter van de psychologieopleiding een zodanige bestuurlijke en organisatorische inbedding vereist dat de beslissingsbevoegdheid over het programma bij psychologen berust, met inbegrip van de Examencommissie. Ten slotte acht de Kamer geregeld landelijk overleg over kwalificaties voor beroepsuitoefening en beroepsethiek tussen de psychologieopleidingen en met de beroepsvereniging van groot belang.

BIJLAGE 2: BEOOGDE EINDKWALIFICATIES

Bacheloropleiding Psychologie

Afgestudeerden van de opleiding hebben de onderstaande eindkwalificaties bereikt, gerangschikt volgens de Dublin-descriptoren:

a. Kennis en inzicht

De student:

- beschikt over een algemene oriëntatie in de psychologie en haar deelgebieden, alsmede over de globale historische en filosofische achtergronden en grondslagen van het vak;
- beschikt over methodologische kennis.

b. Toepassen kennis en inzicht

De student:

- is in staat problemen te analyseren en te conceptualiseren, daarover mondeling en schriftelijk te rapporteren, zowel aan vakgenoten als aan een breder publiek;
- is in staat eenvoudig psychologisch onderzoek op te zetten, uit te voeren, en te verslaan;
- is in staat psychologisch onderzoek en vakliteratuur van gemiddeld niveau te begrijpen en te beoordelen; en beschikt hiertoe over de onderzoeksmethodische en -technische vaardigheden die in de psychologie gemiddeld gebruikelijk zijn;
- kan methodologische kennis toepassen.

c. Oordeelsvorming

De student:

- heeft besef van de ethische denk- en handelwijzen behorend bij een wetenschappelijke attitude en heeft kennis van de ethische denk- en handelwijzen op het terrein waar psychologen werkzaam zijn.

d. Communicatie

De student:

- is in staat om in heldere taal analyses en adviezen te formuleren, voor zowel vakgenoten als niet-psychologen (bijv. opdrachtgevers);
- kan op academisch niveau mondeling en schriftelijk presenteren.

e. Leervaardigheden

De student beschikt over de volgende vaardigheden:

- studeervaardigheden: planmatig werken, ICT-gebruik, beheersing van Engels, bestuderen van teksten;
- academische vaardigheden: kritisch denken, analyseren, conceptualiseren, redeneren; problemen stellen en (mee helpen) oplossen; opzetten, uitvoeren, verslaan, beoordelen van (eenvoudig) onderzoek; systematisch zoeken en selecteren van literatuur; beoordelen van eigen en andermans werk; reflecteren op het vak en het werk van beoefenaars;
- algemene professionele vaardigheden: discussiëren, argumenteren; samenwerken, projectmatig werken; observeren; gespreksvoering.

Masteropleiding Psychology

Graduates of the programme have attained the following learning outcomes, listed per specialisation according to the Dublin descriptors:

Afstudeerrichting Applied Cognitive Psychology

Knowledge and Understanding

1. Specialised knowledge of cognitive theories and models of mental functions and the relationship between them, as well as of the use of these models and theories in applied settings;
2. Thorough knowledge of the subjects (both within and outside the specialisation) that might be of use for applying these theories and models (such as ICT, Project planning and budgeting, Simulation, and Training);
3. Specific knowledge of the instruments used in the field of Cognitive Psychology;
4. Specialised knowledge with respect to the methods and approaches in the field, both experimental and applied;
5. Knowledge of research methods in the field of Applied Cognitive Psychology;
6. Knowledge of the ethical issues of practical applications in the organisations in which graduates are employed, for instance with regard to research and advice.

Applying Knowledge and Understanding

7. The ability to carry out academic and applied research in the field of Cognitive Psychology, as well as to evaluate the merits of existing research in this field;
8. The ability to apply the instruments used in the field of Cognitive Psychology;
9. The skills needed to apply the most important experimental methods in Cognitive Psychology;
10. The skills required to apply knowledge of Cognitive Psychology to a practical situation and then to write a report on the findings.

Judgement

11. In the context of diagnosis and treatment and in academic research situations, professional conduct will be assessed in the obligatory components in which relevant aspects of professional conduct can be observed, discussed and assessed. Professional conduct will be assessed on the basis of the student's observable behaviour and reflection on this behaviour, with regard to the student's future professional practice as a psychologist and to the NIP (Dutch Association of Psychologists) professional code. This involves the following aspects: handling tasks/work, relating to others, relating to oneself, and the student's reflection on these aspects.
12. The ability to reflect critically on the ethical aspects of professional conduct; the ability to reflect on the consequences of one's own actions for clients, test subjects and colleagues;
13. An awareness of one's own limitations and the ability to judge correctly at which point to refrain from action or appeal to the expertise of colleagues in the profession.

Communication

14. The ability to clearly communicate the results of research in theoretical as well as practical situations to colleagues;
15. The ability to report in a clear manner on the results of research, in accordance with the standards of academic reporting.

Learning Skills

16. The learning skills required to be able to follow post-master's professional training or a PhD training of a largely self-determined or autonomous nature.

Afstudeerrichting Child and Adolescent Psychology

Knowledge and Understanding

1. Specialised knowledge of theories on psychological problems among children and adolescents and interventions for these problems;
2. Thorough knowledge of the subjects (both within and outside the specialisation) required to be able to use these theories (such as Health Psychology, Developmental Psychopathology, Cognitive Psychology and Neuropsychology);
3. Specialised knowledge of assessment techniques in the field of Clinical Child and Adolescent Psychology;
4. Specialised knowledge with respect to the evidence-base for interventions for psychological problems among children and adolescents;
5. Knowledge of research methods in the field of Clinical Child and Adolescent Psychology;
6. Knowledge (from the perspective of Child and Adolescent Psychology) of legal, and ethical organisational issues in the youth health sector.

Applying Knowledge and Understanding

7. The ability to carry out academic research in the field of Clinical Child and Adolescent Psychology, as well as to evaluate the merits of existing research in this field;
8. The ability to carry out basic level clinical assessments, and then to write a report on the findings;
9. Basic skills required to engage in a therapeutic relationship (e.g. the skills required to build a working alliance with children and adolescents);
10. Basic skills required to perform evidence-based psychological treatment (or parts thereof) with children and adolescents;
11. Specialized skills in the area of interviewing, observing, and reporting.

Judgement

12. In the context of diagnosis and treatment and in academic research situations, professional conduct will be assessed in the obligatory components in which relevant aspects of professional conduct can be observed, discussed and assessed. Professional conduct will be assessed on the basis of the student's observable behaviour and reflection on this behaviour, with regard to the student's future professional practice as a psychologist and to the NIP (Dutch Association of Psychologists) professional code. This involves the following aspects: handling tasks/work, relating to others, relating to oneself, and the student's reflection on these aspects.
13. The ability to reflect critically on the ethical aspects of professional conduct; the ability to reflect on the consequences of one's own actions for clients, test subjects and colleagues;
14. An awareness of one's own limitations and the ability to judge correctly at which point to refrain from action or appeal to the expertise of colleagues in the profession.

Communication

15. The ability to communicate the results of assessment in a clear manner to colleagues and other helping professionals;
16. The ability to report in a clear manner on the results of one's own research in the field of Clinical Child and Adolescent Psychology, in accordance with the standards of academic reporting.

Learning Skills

17. The learning skills required to be able to follow post-master's professional training or a PhD training of a largely self-determined or autonomous nature.

Afstudeerrichting Clinical Neuropsychology

Knowledge and Understanding

1. Specialised knowledge of theories concerning pathogenesis, pathological physiology and the influence in terms of prevention and intervention of congenital, acquired and degenerative neuropsychological disorders and limitations;
2. Thorough knowledge of the subjects (both within and outside the specialisation) required to be able to use these theories (such as Genetics, Functional Neuroanatomy, Neurology and Behavioural Neurology, Psychiatry, Psychopharmacology, Clinical Psychology, Cognitive Psychology, Health Psychology and Child and Adolescent Psychology);
3. Specific knowledge of disorder diagnosis and therapeutic diagnosis in the field of Clinical Neuropsychology;
4. Specialised knowledge with respect to evidence-based neuropsychological interventions in cases of neuropsychological disorders and limitations resulting from suspected or established brain disorders;
5. Knowledge of research methods in the field of Neuropsychology;
6. Knowledge (from the perspective of Neuropsychology) of legal and ethical issues in the health sector and the organisation of the health sector.

Applying Knowledge and Understanding

7. The ability to carry out academic research in the field of Clinical Neuropsychology, as well as to evaluate the merits of existing research in this field;
8. The ability to assess and carry out basic level clinical neuropsychodiagnostics, and then to write a neuropsychological report on the findings (i.e. writing a letter to the client);
9. Basic therapeutic skills required to engage in a therapeutic relationship, i.e. the skills required to enter into a therapy/treatment contract, etc.;
10. The skills required to perform evidence-based clinical neuropsychological treatment (or parts thereof) at an elementary level;
11. Specialised skills in the field of interviewing, observation, treatment and reporting.

Judgement

12. In the context of diagnosis and treatment and in academic research situations, professional conduct will be assessed in the obligatory components in which relevant aspects of professional conduct can be observed, discussed and assessed. Professional conduct will be assessed on the basis of the student's observable behaviour and reflection on this behaviour, with regard to the student's future professional practice as a psychologist and to the NIP (Dutch Association of Psychologists) professional code. This involves the following aspects: handling tasks/work, relating to others, relating to oneself, and the student's reflection on these aspects.
13. The ability to reflect critically on the ethical aspects of professional conduct; the ability to reflect on the consequences of one's own actions for clients, test subjects and colleagues;
14. An awareness of one's own limitations and the ability to judge correctly at which point to refrain from action or appeal to the expertise of colleagues in the profession.

Communication

15. The ability to communicate the results of assessment and psycho-diagnostics in a clear manner to colleagues and other social workers;
16. The ability to report in a clear manner on the results of one's own research in the field of Neuropsychology, in accordance with the standards of academic reporting.

Learning Skills

17. The learning skills required to be able to follow post-master's professional training or a PhD training of a largely self-determined or autonomous nature.

Afstudeerrichting Clinical Psychology

Knowledge and Understanding

1. Specialised knowledge of theories in Clinical Psychology concerning the aetiology and persistence of psychopathology and psychological problems;
2. Knowledge of assessment and psycho-diagnostic procedures and techniques;
3. Specialised knowledge with respect to evidence-based psychological interventions in cases of psychopathology and psychological problems;
4. Knowledge of research methods in the field of Clinical Psychology;
5. Knowledge (from the perspective of Clinical Psychology) of legal and ethical issues in the health sector and the organisation of the health sector.

Applying Knowledge and Understanding

6. The ability to carry out academic research in the field of Clinical Psychology, as well as to evaluate the merits of existing research in this field;
7. The ability to carry out basic level clinical psycho-diagnostics and write a psychodiagnostic report on the findings;
8. Basic therapeutic skills;
9. The skills required to perform evidence-based clinical psychological treatment (or parts thereof) at an elementary level.

Judgement

10. In the context of diagnosis and treatment and in academic research situations, professional conduct will be assessed in the obligatory components in which relevant aspects of professional conduct can be observed, discussed and assessed. Professional conduct will be assessed on the basis of the student's observable behaviour and reflection on this behaviour, with regard to the student's future professional practice as a psychologist and to the NIP (Dutch Association of Psychologists) professional code. This involves the following aspects: handling tasks/work, relating to others, relating to oneself, and the student's reflection on these aspects.
11. The ability to reflect critically on the ethical aspects of professional conduct; the ability to reflect on the consequences of one's own actions for clients, test subjects and colleagues;
12. An awareness of one's ability and willingness to reflect on one's own limitations and the ability to judge correctly at which point to refrain from action or appeal to the expertise of colleagues in the profession.

Communication

13. The ability to communicate the results of assessment and psycho-diagnostics in a clear manner to colleagues, physicians and other social workers;
14. The ability to report in a clear manner on the results of one's own research in the field of Clinical Psychology, in accordance with the standards of academic reporting.

Learning Skills

15. The learning skills required to be able to follow post-master's professional training or a PhD training of a largely self-determined or autonomous nature.

Afstudeerrichting Economic and Consumer Psychology

Knowledge and Understanding

1. Specialised knowledge of theories on Economic and Consumer Psychology;
2. Thorough knowledge of the subjects (both within and outside the specialisation) that might be of use for these theories (such as Economic Psychology, Consumer Psychology, Social Psychology, Judgement and Decision Making, and Methodology of Research);
3. Specific knowledge of measurement tools in Economic and Consumer Psychology, as used for instance in social dilemma's, social influence, persuasion, decision making, and behavioural change;
4. Specialised knowledge with respect to methods in Economic and Consumer Psychology, for instance in social dilemma's, social influence, persuasion, decision making, and behavioural change;
5. Knowledge of research methods in the field of Economic and Consumer Psychology, for instance field research, questionnaires and experimental research;
6. Knowledge of the ethical issues of practical applications in the organisations in which graduates are employed, for instance with regard to research and advice.

Applying Knowledge and Understanding

7. The ability to carry out academic research in the field of Economic and Consumer Psychology, as well as to evaluate the merits of existing research in this field;
8. The ability to apply theories and research methods prevalent in the field of Economic and Consumer Psychology;
9. The basic analytical, research and advice skills needed to work as a specialised Economic and Consumer Psychologist;
10. The skills required to carry out basic evidence-based work, for instance the ability to refer to research to substantiate advice and interventions in the field of Economic and Consumer Psychology.

Judgement

11. In the context of diagnosis and treatment and in academic research situations, professional conduct will be assessed in the obligatory components in which relevant aspects of professional conduct can be observed, discussed and assessed. Professional conduct will be assessed on the basis of the student's observable behaviour and reflection on this behaviour, with regard to the student's future professional practice as a psychologist and to the NIP (Dutch Association of Psychologists) professional code. This involves the following aspects: handling tasks/work, relating to others, relating to oneself, and the student's reflection on these aspects;
12. The ability to reflect critically on the ethical aspects of professional conduct; the ability to reflect on the consequences of one's own actions for clients, test subjects and colleagues;
13. An awareness of one's own limitations and the ability to judge correctly at which point to refrain from action or appeal to the expertise of colleagues in the profession.

Communication

14. The ability to clearly communicate the results of analysis, advice and evaluation to colleagues and clients;
15. The ability to report in a clear manner on the results of research in Economic and Consumer Psychology, in accordance with the standards of academic reporting.

Learning Skills

16. The learning skills required to be able to follow post-master's professional training or a PhD training of a largely self-determined or autonomous nature.

Afstudeerrichting Health and Medical Psychology

Knowledge and Understanding

1. Specialised knowledge of theories and models in Health and Medical Psychology on determining factors in health-enhancing behaviour, on stress and stress management and on the psychological influences on and consequences of chronic illness;
2. Thorough knowledge of the subjects (both within and outside the specialisation) that might be of use for these theories and models (such as Clinical Psychology, Social Psychology and Psychophysiology);
3. Specific knowledge of the instruments and tests used in the field of Health and Medical Psychology;
4. Specialised knowledge with respect to evidence-based methods of prevention and psychological interventions in health promotion and chronic illness;
5. Knowledge of research methods in the field of Health and Medical Psychology;
6. Knowledge of legal and ethical issues in health promotion (e.g. public information) and health care and its organisation.

Applying Knowledge and Understanding

7. The ability to carry out academic research in the field of Health and Medical Psychology, as well as to evaluate the merits of existing research in this field;
8. The ability to perform basic tests and measurements and to use these to write a psychodiagnostic report and a prevention/intervention programme;
9. The basic preventive and therapeutic skills needed to engage in a professional relationship with clients (individuals or organisations), to enter into a prevention or therapy contact etc.;
10. The skills required to carry out evidence-based health-enhancing programmes or treatment at a basic level;
11. Specialised skills in the field of interviewing, observation, advice/consultancy, treatment and reporting.

Judgement

12. In the context of diagnosis and treatment and in academic research situations, professional conduct will be assessed in the obligatory components in which relevant aspects of professional conduct can be observed, discussed and assessed. Professional conduct will be assessed on the basis of the student's observable behaviour and reflection on this behaviour, with regard to the student's future professional practice as a psychologist and to the NIP (Dutch Association of Psychologists) professional code. This involves the following aspects: handling tasks/work, relating to others, relating to oneself, and the student's reflection on these aspects.
13. The ability to reflect critically on the ethical aspects of professional conduct; the ability to reflect on the consequences of one's own actions for clients, test subjects and colleagues;
14. An awareness of one's own limitations and the ability to judge correctly at which point to refrain from action or appeal to the expertise of colleagues in the profession.

Communication

15. The ability to clearly communicate the results of assessment, intervention and research to clients and professionals. ;
16. The ability to report in a clear manner on the results of research in Health and Medical Psychology, in accordance with the standards of academic reporting.

Learning Skills

17. The learning skills required to be able to follow post-master's professional training or a PhD training of a largely self-determined or autonomous nature.

Afstudeerrichting Methodology and Statistics in Psychology

Knowledge and Understanding

1. Specialised knowledge of statistical methods and techniques (including Psychometrics) as applied throughout the field of Psychology;
2. Thorough knowledge of the areas in which the application of these methods and techniques may be important (in an area of Psychology of the student's choice);
3. Applied knowledge of the computer programmes used in Statistics and Psychometrics;
4. Specific knowledge of data analysis, model construction, hypothesis testing and software development;
5. Knowledge of research methods in the field of Methodology and Statistics, such as matrix algebra and simulation studies;
6. Practical knowledge of legal and ethical aspects of data management, data analysis and statistical consultation.

Applying Knowledge and Understanding

7. The ability to carry out academic research in the field of Methodology and Statistics, as well as to evaluate the merits of existing research in this field;
8. The ability to use computer programmes in the field of Methodology and Statistics and Psychometrics;
9. The basic skills required to give statistical advice to others on selecting a suitable method or specifying a model; the ability to translate statistical results into psychological problems and to perform simple adaptations;
10. The basic skills required to apply new statistical techniques and software;
11. Specialist skills in the field of data analysis and statistical reporting.

Judgement

12. In the context of diagnosis and treatment and in academic research situations, professional conduct will be assessed in the obligatory components in which relevant aspects of professional conduct can be observed, discussed and assessed. Professional conduct will be assessed on the basis of the student's observable behaviour and reflection on this behaviour, with regard to the student's future professional practice as a psychologist and to the NIP (Dutch Association of Psychologists) professional code. This involves the following aspects: handling tasks/work, relating to others, relating to oneself, and the student's reflection on these aspects;
13. The ability to reflect critically on the ethical aspects of professional conduct; the ability to reflect on the consequences of one's own actions for clients, test subjects and colleagues;
14. The ability to reflect on the consequences of one's own actions for clients and colleagues;
15. An awareness of one's own limitations and the ability to judge correctly at which point to refrain from action or appeal to the expertise of colleagues in the profession.

Communication

16. The ability to clearly communicate the results of statistical analysis to colleagues;
17. The ability to report in a clear manner on the results of methodological research, in accordance with the standards of academic reporting.

Learning Skills

18. The learning skills required to be able to follow post-master's professional training or a PhD training of a largely self-determined or autonomous nature.

Afstudeerrichting Occupational Health Psychology

Knowledge and Understanding

1. Specialised knowledge of psychological theories on Occupational Health Psychology;
2. Thorough knowledge of the subjects (both within and outside the specialisation) that might be of use for these theories (such as Health Psychology, Organisational Psychology and Cognitive Psychology);
3. Specific knowledge of the instruments and tests used in the field of Occupational Health Psychology;
4. Specialised knowledge with respect to evidence-based methods and approaches in Occupational Health Psychology, for instance in screening, preventive methods and interventions;
5. Knowledge of research methods in the field of Occupational Health Psychology;
6. Knowledge of legal and ethical issues of practical applications in the organisations in which graduates are employed.

Applying Knowledge and Understanding

7. The ability to carry out academic research in the field of Occupational Health Psychology, as well as to evaluate the merits of existing research in this field;
8. The ability to perform basic tests and measurements and to use these to formulate a prevention/intervention programme;
9. The basic analytical, research and advice skills needed to work as a specialised Occupational Health Psychologist;
10. The skills required to carry out evidence-based health and safety-enhancing initiatives in occupational settings.

Judgement

11. In the context of diagnosis and treatment and in academic research situations, professional conduct will be assessed in the obligatory components in which relevant aspects of professional conduct can be observed, discussed and assessed. Professional conduct will be assessed on the basis of the student's observable behaviour and reflection on this behaviour, with regard to the student's future professional practice as a psychologist and to the NIP (Dutch Association of Psychologists) professional code. This involves the following aspects: handling tasks/work, relating to others, relating to oneself, and the student's reflection on these aspects;
12. The ability to reflect critically on the ethical aspects of professional conduct; the ability to reflect on the consequences of one's own actions for clients, test subjects and colleagues;
13. An awareness of one's own limitations and the ability to judge correctly at which point to refrain from action or appeal to the expertise of colleagues in the profession.

Communication

14. The ability to clearly communicate the results of analysis, advice and evaluation to colleagues and clients;
15. The ability to report in a clear manner on the results of research in Occupational Health Psychology, in accordance with the standards of academic reporting.

Learning Skills

16. The learning skills required to be able to follow post-master's professional training or a PhD training of a largely self-determined or autonomous nature.

Afstudeerrichting School Psychology

Knowledge and Understanding

1. Specialised knowledge of theories of School Psychology concerning the origin and persistence of social and learning difficulties ;
2. Thorough knowledge of the subjects (both within and outside the specialisation) that might be of use for these theories (such as Educational Psychology, Developmental Psychopathology, Developmental Neuroscience, Social- and Organizational Psychology);
3. Specific knowledge of diagnostic tools in School Psychology, as used for instance in school-based assessments of social and learning difficulties;
4. Specialised knowledge with respect to methods in School Psychology, for instance in prevention, intervention, model analysis and research;
5. Knowledge of research methods in the field of School Psychology, for instance field research, questionnaires and experimental research;
6. Knowledge (from the perspective of Child and Adolescent Psychology) of legal and ethical issues in the educational sector and the organisation of the educational sector.

Applying Knowledge and Understanding

7. The ability to carry out academic research in the field of School Psychology, as well as to evaluate the merits of existing research in this field;
8. The ability to perform basic tests and measurements and to use these to formulate a prevention/intervention programme;
9. The basic analytical, research and coaching skills needed to work as a specialised School Psychologist;
10. The skills required to carry out evidence-based initiatives to enhance learning and social functioning in school settings.

Judgement

11. In the context of school-based assessment and interventions and in academic research situations, professional conduct will be assessed in the obligatory components in which relevant aspects of professional conduct can be observed, discussed and assessed. Professional conduct will be assessed on the basis of the student's observable behaviour and reflection on this behaviour, with regard to the student's future professional practice as a psychologist and to the NIP (Dutch Association of Psychologists) professional code;
12. Assessment involves the following aspects: handling tasks / work; reflection on the ethical aspects of professional conduct (e.g., strict confidentiality); reflection on the consequences of one's own actions for clients, test subjects and colleagues; an awareness of one's own limitations; the ability to judge correctly at which point to refrain from action or appeal to the expertise of colleagues.

Communication

13. The ability to clearly communicate the results of analysis, coaching, and intervention to colleagues and clients;
14. The ability to report in a clear manner on the results of research in School Psychology, in accordance with the standards of academic reporting.

Learning Skills

15. The learning skills required to be able to follow post-master's professional training or a PhD training of a largely self-determined or autonomous nature.

Afstudeerrichting Social and Organisational Psychology

Knowledge and Understanding

1. Specialised knowledge of theories on Social and Organisational Psychology;
2. Thorough knowledge of the subjects (both within and outside the specialisation) that might be of use for these theories (such as Social Psychology, Organisational Psychology, Decision Analysis and Methodology of Research);
3. Specific knowledge of measurement tools in Social and Organisational Psychology, as used for instance in organisational change, conflict, public information and behavioural change;
4. Specialised knowledge with respect to methods in Social and Organisational Psychology, for instance in interventions, model analysis and research;
5. Knowledge of research methods in the field of Social and Organisational Psychology, for instance field research, questionnaires and experimental research;
6. Knowledge of the ethical issues of practical applications in the organisations in which graduates are employed, for instance with regard to research and advice.

Applying Knowledge and Understanding

7. The ability to carry out academic research in the field of Social and Organisational Psychology, as well as to evaluate the merits of existing research in this field;
8. The ability to apply theories and research methods prevalent in the field of Social and Organisational Psychology;
9. The basic analytical, research and advice skills needed to work as a specialised Social and Organisational Psychologist;
10. The skills required to carry out basic evidence-based work, for instance the ability to refer to research to substantiate advice and interventions in the field of Social and Organisational Psychology.

Judgement

11. In the context of diagnosis and treatment and in academic research situations, professional conduct will be assessed in the obligatory components in which relevant aspects of professional conduct can be observed, discussed and assessed. Professional conduct will be assessed on the basis of the student's observable behaviour and reflection on this behaviour, with regard to the student's future professional practice as a psychologist and to the NIP (Dutch Association of Psychologists) professional code. This involves the following aspects: handling tasks/work, relating to others, relating to oneself, and the student's reflection on these aspects;
12. The ability to reflect critically on the ethical aspects of professional conduct; the ability to reflect on the consequences of one's own actions for clients, test subjects and colleagues;
13. An awareness of one's own limitations and the ability to judge correctly at which point to refrain from action or appeal to the expertise of colleagues in the profession.

Communication

14. The ability to clearly communicate the results of analysis, advice and evaluation to colleagues and clients;
15. The ability to report in a clear manner on the results of research in Social and Organisational Psychology, in accordance with the standards of academic reporting.

Learning Skills

16. The learning skills required to be able to follow post-master's professional training or a PhD training of a largely self-determined or autonomous nature.

BIJLAGE 3: OVERZICHT VAN DE PROGRAMMA'S

Bacheloropleiding Psychologie

JAAR 1	BLOK 1	BLOK 2	BLOK 3	BLOK 4
60 ec Verplichte Vakken	Inleiding in de Psychologie	Persoonlijkheid, Klinische en Gezondheidspsychologie	Experiment. & Correlation. Onderzoek	Cognitieve Psychologie
	Inleiding in de M&T			
	Geschiedenis van de Psychologie	Toetsende Statistiek	Sociale & Organisationspsychologie	Psychologie & Wetenschap
Tutoraat Academische Vaardigheden				
JAAR 2 45 ec Verplichte Vakken 15 ec Keuzeruilte	BLOK 1	BLOK 2	BLOK 3	BLOK 4
	Developmental Psychopathology	Consciousness	IBV	Ψ en π MVDA @
	Ψ of π of ≡ Psychometrie # Stress, Gezondheid & Ziekte	Groepsdynamica Psychodiagnostiek		
Perspectief op Carrièreplanning				
JAAR 3 45 ec Keuzeruilte 15 ec Bachelorproject	BLOK 1	BLOK 2	BLOK 3	BLOK 4
			en @ BACHELORPROJECT	

Eisen keuzeruilte:
3 x Specialisatiecursus + minimaal 5 ec niveau 300
◊ + ■ = specialisatiecursus

KEUZEVAKKEN (5 ec):

Applied Cognitive Psychology	Clinical Adolescent Psychology	Clinical Neuro Psychology	Clinical Psychology	Economic Consumer Psychology	Cognitive Neuroscience	Health & Medical Psychology	Social Psychology Organisat.
------------------------------	--------------------------------	---------------------------	---------------------	------------------------------	------------------------	-----------------------------	------------------------------

MASTERSPECIALISATIES

Applied Cognitive Psychology	Clinical Adolescent Psychology	Clinical Psychology	Economic Consumer Psychology	Health & Medical Psychology	School Psychology	Methodol. & Statistics Psychology	Occupational Health Psychology	Social and Organis. Psychology	Research Master Tracks
------------------------------	--------------------------------	---------------------	------------------------------	-----------------------------	-------------------	-----------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	------------------------

SPECIALISATIECURSUSSEN (10 ec) in blok 1 / 3:

en θ of ¥ Artificial Intelligence & Neurocognition	θ Ψπ ≡ Causal infer. in Field Experiments	θ Attention: Theory & Practice	β Cross-cultural Psychology of Health & Illness
Ψπ ≡ Good Research Practices	⊖ Psychol. & Neurobiological Consequences of Child abuse	⊖ Economic Consumer Psychology	⊖ Psychology of Advertising
⊖ Psychol. & Neurobiological Consequences of Child abuse	⊖ Clinical Adolescent Psychology	⊖ School Psychology	⊖ Psychotherapy: Theory, Research and Practice
⊖ Clinical Neuro Psychology	⊖ Clinical Psychology	⊖ Health & Medical Psychology	⊖ The Adolescent Brain

SPECIALISATIECURSUSSEN (10 ec) in blok 2 / 4:

Applied Cognitive Psychology	Clinical Adolescent Psychology	Clinical Neuro Psychology	Clinical Psychology	Economic Consumer Psychology	Health & Medical Psychology	School Psychology	Social Psychology Organisat.
------------------------------	--------------------------------	---------------------------	---------------------	------------------------------	-----------------------------	-------------------	------------------------------

Symbolen vóór de cursusnaam zijn ingangseisen

■ = propedeuse is de ingangseis

* Ingangseis: HMP of SPO of ACP

** Vier tracks: 1) Clinical & Health 2) Cognitive Neuroscience 3) Developmental 4) Social & Organisational

06/02/18

Masteropleiding Psychology

Opzet masterspecialisaties

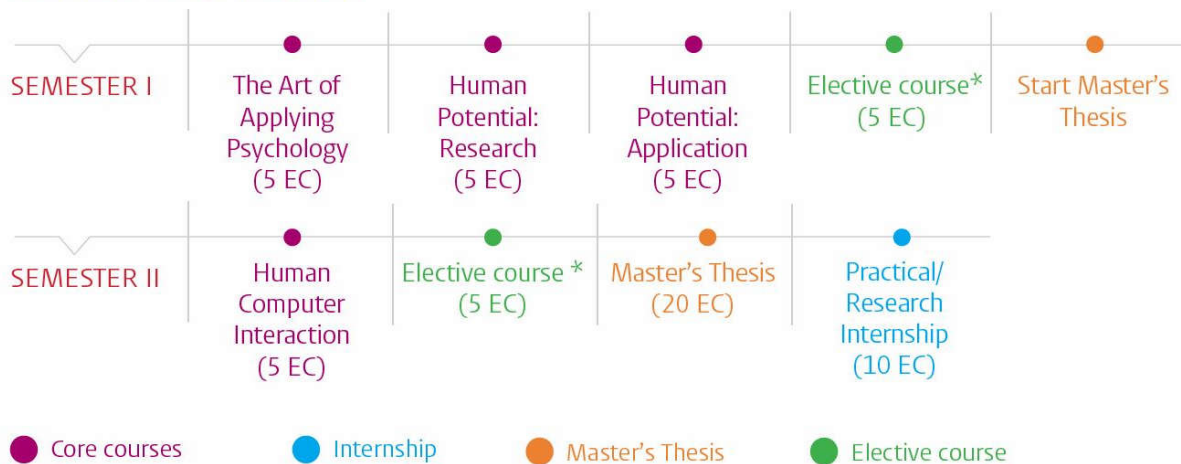
- 20 EC Cursorisch onderwijs specialisatie
- 20 EC Scriptie
- 10 EC Stage
- 10 EC Vrije keuzeruimte

Opzet klinisch georiënteerde masterspecialisaties

- 20 EC Cursorisch onderwijs specialisatie
- 20 EC Scriptie
- 20 EC Klinische praktijkstage

Afstudeerrichting Applied Cognitive Psychology

Course Information

*You can choose from courses on e-health, leadership, statistics, etc.: see e-Prospectus on our website

Afstudeerrichting Child and Adolescent Psychology

Course Information

Afstudeerrichting Clinical Neuropsychology

Course Information

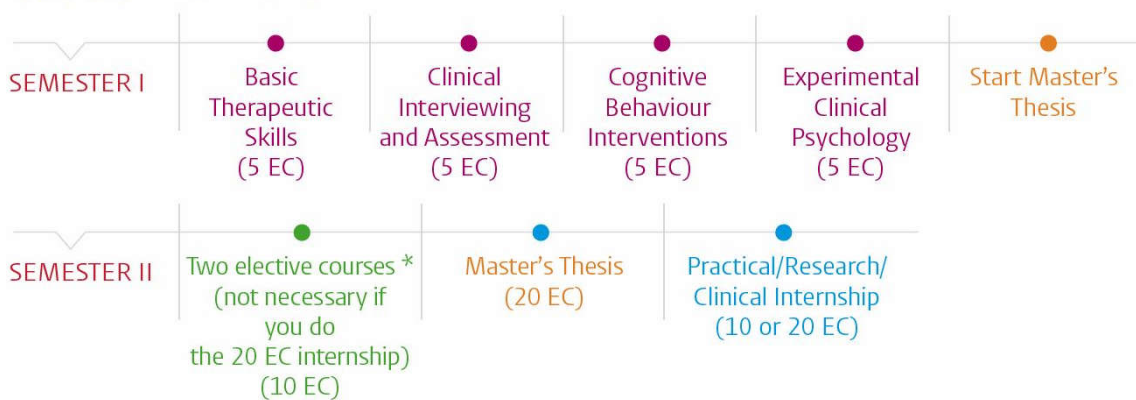
● Core Courses ● Internship ● Master's Thesis ● Elective course

* Either two courses in Adult and Old Age or in Child Neuropsychology are compulsory

** See the e-Prospectus on our website for the total list of available electives.

Afstudeerrichting Clinical Psychology

Course Information

● Core course ● Internship ● Master's Thesis ● Elective course

*We recommend one or two of the following elective courses: e-Health Interventions in Mental Health Care; Trainers Course Communication Skills; Transdiagnostic Approach of Eating Disorders. For more electives, see the e-Prospectus on our website.

Afstudeerrichting Economic and Consumer Psychology

Course Information

● Core Course ● Internship ● Master's Thesis ● Elective course

* We recommend that you choose at least one elective from the following list: Motivation, Power and Leadership, Environmental Psychology, The Psychology of Economic Behaviour or Decision Making: Theory and Practice. For more elective courses, see the E-prospectus on our website.

Afstudeerrichting Health and Medical Psychology

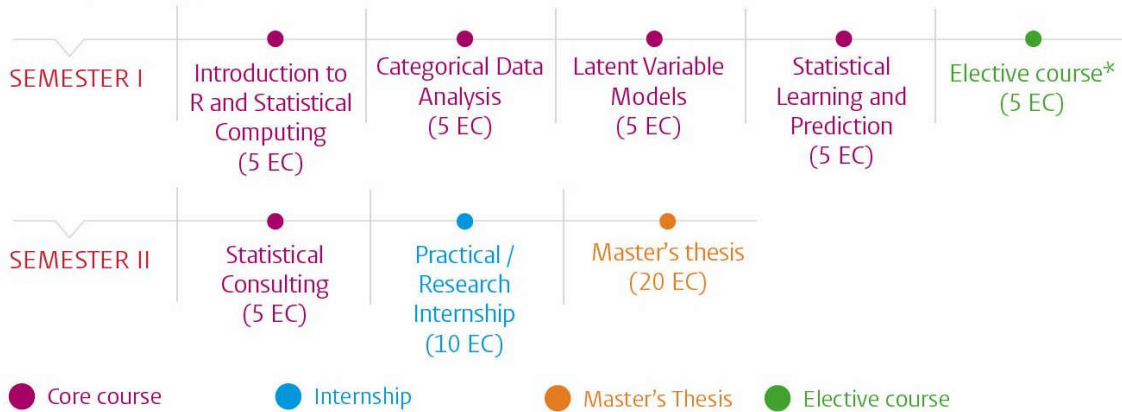
Course Information

● Core course ● Internship ● Master's Thesis ● Elective course

Afstudeerrichting Methodology and Statistics in Psychology

Course Information

*We recommend that you choose one of the following electives: fMRI Data and Statistics, Multilevel and Longitudinal Data Analysis, Statistical Mediation and Moderation. For the total overview of electives see e-Prospectus.

Afstudeerrichting Occupational Health Psychology

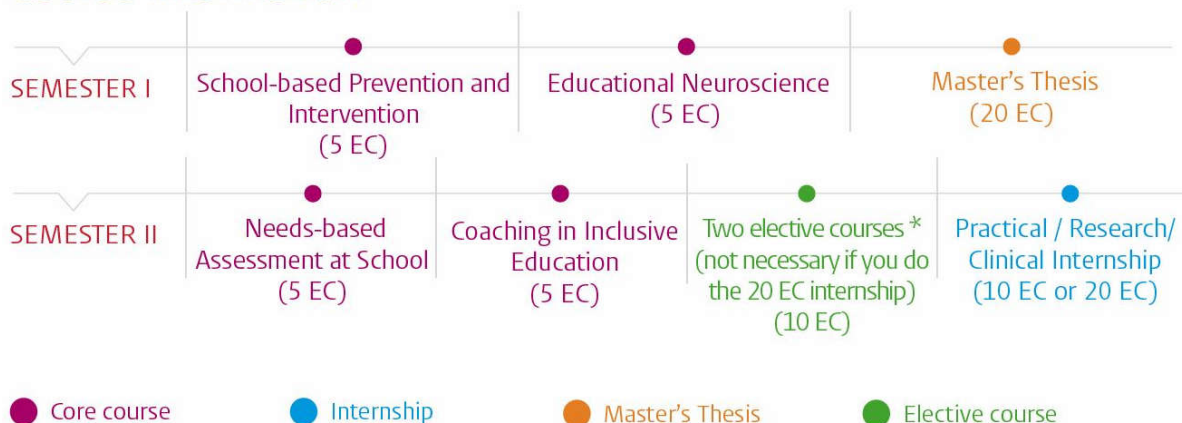
Course Information

*At least one of the following courses: Motivation, Power and Leadership, Negotiation and Social Decision Making, Organisational Management. For more elective courses, see e-Prospectus.

Afstudeerrichting School Psychology

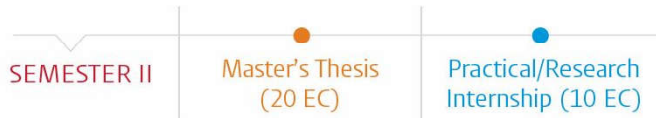
Course Information

* See the e-Prospectus on our website for the total list of available electives.

Afstudeerrichting Social and Organisational Psychology

Course Information

● Core course ● Internship ● Master's Thesis ● Elective course

* We recommend that you choose one or two of the following electives: Motivation Power, and Leadership; Environmental Psychology; Psychology of Economic Behaviour; Social Animals at Work. For more elective courses, see the e-Prospectus on our website.

BIJLAGE 4: BEZOEKPROGRAMMA

Bezoekprogramma Psychologie, Universiteit Leiden		
Donderdag 24 mei 2018		
11.00	13.30	Vorbereidend overleg en inzien documenten (incl lunch)
13.30	14.15	Gesprek met inhoudelijk verantwoordelijken Prof. Dr. Philip Spinhoven, Dr. Arjaan Wit, Floortje de Koning, BSc., Drs. Anna Zandvliet, Mr. Mirthe Haas, Dr. Kristiaan van der Heijden, Drs. Heleen Oostebrink
14.15	14.45	Overleg panel
14.45	15.30	Gesprek met studenten bacheloropleiding (incl. internationale studenten) Robin Groen, Lotte Feith, Sabrine Jabroun, Marijn Peters, Koen van Lunteren, Anne van Wingerde, Robin Bekker, Tirtza Lopuhaa, Fariel Riastali
15.30	16.15	Gesprek met studenten masteropleiding (incl. internationale studenten) Bastiaan Vuyk, Tobias van Beekhuizen, Naomi Das, Kimberly van Eijsden, Sherell Ghauharalli, Thirza Noom, Daniella Dobos
16.15	16.45	Overleg panel + open spreekuur
16.45	17.30	Gesprek met alumni Rob Camstra, BSc., Tomer Kedar, MSc., Daniela Gawehns, MSc., Tim van Os, MSc., Elianne van Egmond, MSc., Christanne Engberts, MSc., Georgine Aerts, MSc., Jasmijn Aukema, MSc.
18.30	21.00	diner (vorbereiden tweede dag)
Vrijdag 25 mei 2018		
8.30		Aankomst panel
8.30	9.00	Inzien documenten, voorbereiding gesprekken
9.00	9:45	Gesprek met docenten bacheloropleiding Drs. Janice Sandjojo, Dr. Roy de Kleijn, Drs. Hemmo Smit, Dr. Henk Steenberg, Dr. Fenna Poletiek, Dr. Peter Putman, Dr. Chris Verhoeven, Drs. Erica Bohnen
9:45	10.30	Gesprek met docenten masteropleiding Prof. Dr. Wilco van Dijk, Dr. Tom Wildejans, Dr. David Heyne, Dr. Wolfgang Steinel, Prof. Dr. Willem van der Does, Dr. Ilse Schuitema, Dr. Esther van de Bos
10.30	10:45	Overleg panel
10:45	11:10	Gesprek met selectie leden van de Opleidingscommissie bachelor Prof. Dr. Ellen de Bruijn, Maria Levina, Roderick Willemen, Aisha Velsink, Alexandra Bartolo, Dr. Hester Ruijgendijk, Dr. Peter de Heus, Dr. Zsuzsika Sjoerds
11:10	11:35	Gesprek met selectie leden van de Opleidingscommissie master Anneke de Jong, Thomee Vellekoop, Marjolein Wijnen, Femke Eikelboom, Dr. Margot van der Doef, Dr. Ineke van der Ham, Dr. Pascal Haazebroek, Dr. Anne van Giezen
11:35	11:45	Overleg panel
11.45	12.30	Gesprek met leden van de Examencommissie Dr. Vivian Kraaij, Dr. Harrie Boelens, Dr. Guido Band, Dr. Elise Dusseldorp, Drs. Monique Leemkuil
12.30	13.00	Lunch, inzien documenten
13.00	13.45	Vorbereiden eindgesprek met formeel verantwoordelijken
13.45	14.15	Eindgesprek met formeel verantwoordelijken Dr. Kristiaan van der Heijden, Prof. Dr. Philip Spinhoven, Dr. Arjaan Wit, Floortje de Koning, BSc., Drs. Anna Zandvliet
14.15	16.00	Opstellen voorlopige bevindingen
16.00	16.45	Ontwikkelgesprek Prof. Dr. Philip Spinhoven, Dr. Arjaan Wit, Floortje de Koning, BSc., Drs. Anna Zandvliet, Mr. Mirthe Haas, Drs. Heleen Oostebrink
17.00	17.15	Mondelinge rapportage voorlopig oordeel

BIJLAGE 5: BESTUDEERDE EINDWERKEN EN DOCUMENTEN

Het panel heeft voorafgaand aan het bezoek 15 eindwerken bestudeerd van de bacheloropleiding Psychologie en 16 eindwerken van de masteropleiding Psychology. De gegevens van de eindwerken zijn bekend bij QANU en zijn op aanvraag beschikbaar.

Het panel heeft tijdens het bezoek onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels in *hard copy* en deels via de elektronische leeromgeving):

Selectie van handboeken

Selectie van stageverslagen

Toetsplan

Overzicht van docenten en hun bko-status

Verslag Taakgroep Masterstages 2017

Inventarisatie arbeidsmarktvoorbereiding

Documenten taakgroep masterstage

Jaarverslagen Examencommissie

Jaarverslagen Bachelor Opleidingscommissie

Jaarverslagen Master Opleidingscommissie

Eindrapportage midterm review

Verder bekeek het panel de volledige dossiers (algemene syllabus, overzicht sessies, opdrachten, uitwerkingen opdrachten, en evaluatieresultaten) van de volgende cursussen:

Verplichte eerstejaarscursus 'Experimenteel en correlatieel onderzoek'

Verplichte tweedejaarscursus 'Consciousness'

Bachelor specialisatiecursus 'School psychology'

Master verplichte cursus 'Advanced psychodiagnostics in children and adolescents' (specialisatie Child & Adolescent Psychology)

Master verplichte cursus 'Emotions and (ir)rationality in economic behavior' (specialisatie Economic & Consumer Psychology)

Master keuzevak 'Decision making, theory and practice'